

BERGTRÖLET

Personaltidning för CVA-UHF
Nr 1 1972 • Årgång 23

Redaktören går i pension

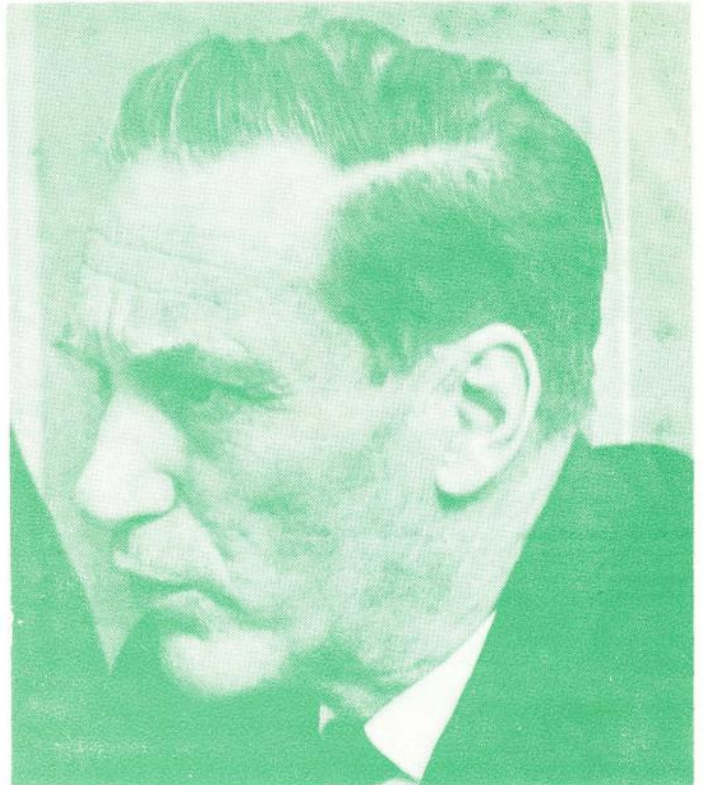
Den 31 maj går Bergtrollsredaktören, civilingenjören m. m. Ragnar Fredrik Bengtson i pension. I 8 år har RFB varit redaktör för vår personaltidning. Det goda rykte som vår personaltidning har är helt dess redaktörs förtjänst. Att "Bergtroll" på senaste tiden kommit ut mera sporadiskt och delvis ersatts med "CVA-nytt" är beslut fattat ovanför redaktörens huvud.

Till Ragnar Fredrik Bengtson vill vi alla CVA-are framföra vårt tack för allt intresserat arbete han utfört som redaktör och som resulterat i många utmärkta "Bergtroll".

Utöver redaktörskapet har RFB utfört mångahanda andra uppdrag inom CVA. Jag vill passa på och tacka vännen Ragnar Fredrik för ett mycket trevligt samarbete för ett engagerat intresse för alla uppdrag han fått.

Alla önskar vi RFB fortsatt vitalitet och många goda år i hans älskade Stockholm — eller kanske i Arboga.

Maj 1972.

Vaktavlösning

När redaktör John Eklöf i slutet av år 1964 lämnade Arboga och det Bergtroll, som han under många gånger vanskliga ekonomiska förhållanden lyckats göra till något av CVA- och UHF-personalens favorit, fick jag förmånen att bli hans efterträdare som redaktör för denna vår personaltidning. Jag saknade praktisk erfarenhet av tidningsutgivning men mina betänkligheter för hur jag skulle kunna klara av problemen fick stå tillbaka för den glädje och stimulans jag kände inför uppgiften. Då jag dessutom fick en beprövad medhjälparstab till mitt förfogande var mitt beslut inte så svårt att fatta.

Och jag har under årens lopp inte haft anledning att beklaga detta. Visserligen har jag före varje nytt nummer genomlidit

svåra födslovåndor och många gånger varit missbelåten med resultatet av mina insatser. Men vår ansvarige utgivare, Vd Anders Högfeldt, har ständigt deltagit personligen med idéer, utformningar och textbidrag. Han har på det sättet gett stil åt tidningen. Då jag därtill alltid haft Arboga Boktryckeri AB:s resurser till mitt förfogande med boktryckare Olle Wallströms erfarenhet och personliga intresse har de tekniska problemen alltid funnit en lösning. Pressfotografen Reinhold Carlsson med familj har ofta orsakat mig stor möda genom att med sin utsökt konstnärliga stil leverera bilder av sådan kvalitet att det nödvändiga urvalet varit mycket svårt. Men jag skulle inte ha klarat mig om inte det personifierade lilla tjusiga och charmiga Bergtroll, fru Gunnel Rydeborg, kommit med råd och inspiration vid alla de tillfällen då jag trasslat till det för mig.

Men det viktigaste har ju dock varit läsaren och hans reaktion. Jag vill framföra mitt hjärtevarma tack till Er alla som bidragit med artiklar och uppslag och på olika sätt visat intresse för vår egen personaltidning. Dess uppgift är att informera och dokumentera och att vara ett organ för personalens samhörighet. Jag är övertygad om att vårt Bergtroll har haft och kommer att ha mycket stor betydelse för vårt företag och jag hoppas att Bergtrollen nu när jag lämnar över till nya krafter kommer att få det stöd som krävs för att det skall fylla sin värdefulla uppgift. Ja, må det leva! Jag tackar alla mina medarbetare och jag tackar för att jag fick denna uppgift som redaktör för Bergtrollen!

Tack alla kamrater! Även i fortsättningen kommer jag att vara med Er även om det kanske inte blir annat än i tankarna.

Omslagsbilden:

SOMMAREN ÄR HÄR. Nya båten vid Fohlingstorp döpt och sjösatt. Båten heter "Viggen". Doppförrättare Gun Thunberg. Doppvitnen stugkommittén med Stig Hoffman, Henry Fredriksson och Sven-Olof Holmström.

BERGTROLLET

Personaltidning för CVA och FMV-F:UH, För-rådsbyrå, 732 00 Arboga

Ansvarig utgivare:
Vd **A Högfeldt**

Redaktör:
Ragnar Fr Bengtson
Tel. 494

Redaktionskommitté:
Gunnel Rydeborg, tel. 400, Carl-Rickard Ekblad
tel. 106, Carl-Hugo Dahlström tel. 169, Christer
Nilsson tel. 401.

IN MEMORIAM

Karl Hultman

Chefen för UHF, Flygmaterieförvaltningens förrådsbyrå i Arboga, byråchef **Karl Alexander Hultman**, avled den 16 febr. efter kort sjukdomstid, 57 år gammal.

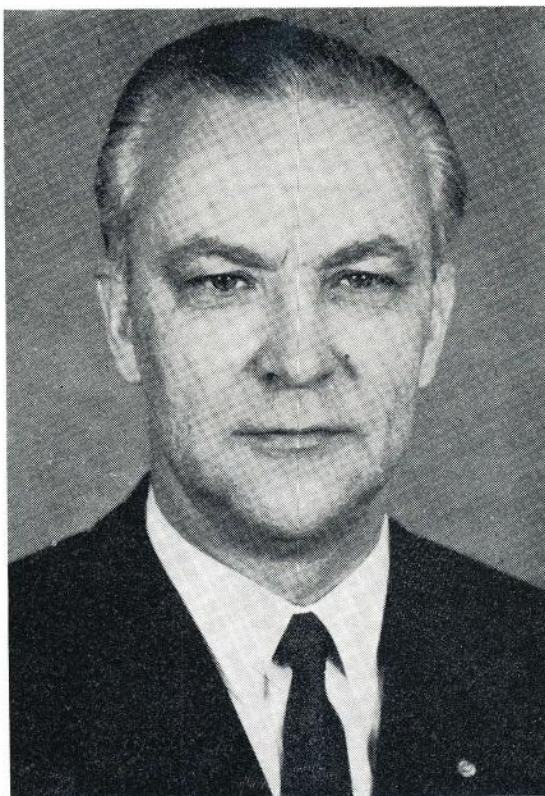
Han var en mycket duktig och drivande kraft, varför hans bortgång känns hård för personalen vid förrådsbyrån. Karl Hultman hade, tills han blev sjuk, förberett och deltagit i den omorganisation och systemändring som skall ske och satt inne med stora kunskaper på detta område.

Efter examen vid Örebro Tekniska gymnasium började han vid Flygförvaltningens vapenbyrå år 1940. Han flyttade till Försökscentralen i Malmö år 1946 och även där arbetade han på vapensidan. Nästa arbetsplats var F 14 i Halmstad, som andre flottiljingenjör 1948 och sedan blev han förste flottiljingenjör vid F 21 i Luleå 1953 till 1955.

Den 1 juli 1955 kom han till UHF i Arboga som planeringschef och den 1 november 1963 tillträdde han befattningen som byråchef. Han blev flygingenjör 1946 och flygdirektör 1953.

Personligen var Karl Hultman en lugn och försynt man. Han tyckte om att koppla av med en god bok och på fritiden låg god musik och konst också honom varmt om hjärtat. Han var medlem i Rotary och Odd Fellow.

Dm

Ny chef för F:UHF

Overingenjören vid FFV i Eskilstuna Åke Thorsén har förordnats som chef för Materielverkets förrådsbyrå i Arboga fr.o.m. den 1 juni d. å. Åke Thorsén är född i Västerås 1911. Han har tjänstgjort som kamrer vid Centrala Flygverkstaden i Västerås och som byrådirektör och senare avdelningsdirektör vid Flygmaterieförvaltningens underhållsavdelning i Stockholm.

Uppläggnings av förrådsbyråns reservdelsbestånd först på hålkort 1952 och senare vid övergång till automatisk databehandling 1961 leddes av Thorsén som under en längre tid studerat databehandlingen i USA.

Thorsén har även deltagit i 1966 års verkstadsutredning som specialist från dåvarande Flygförvaltningen.

Som overingenjör vid FFV tillträdde Thorsén den 1 okt. 1967.

Han har varit ordförande i FCTF och lett förbundets öden i många år.

Åke Thorsén.

MILJÖ FÖR NYA UPPGIFTER

Vad kan nya arbetsuppgifter och nya miljökrav medföra för utvidgat arbetarskydd?

Utvecklingen inom näringslivet har medfört successivt vidgat ansvar för de funktioner inom företagen som har att ansvara för arbetarskyddet. Arbetsmiljön förändras snabbt. Med föränderligheten följer skiftande problem. I samband med nya produkter uppstår ofta nya risker. Detta betyder att varje ny arbetsuppgift som anförtros oss alltid på något sätt fordrar en utvidgning av vårt arbetarskydd. Den personal som skall handha den nya arbetsuppgiften måste ofta specialutbildas. Inte enbart för materialets skull utan för att på rätt sätt kunna skydda sig mot skada eller ohälsa. I de fall

nya lokaler skall iordningställas måste ett stort antal till arbetsskyddet hänförliga bestämmelser iakttas. Jag tänker här på byggnadsstadgan, brandlagen, förordningarna för explosiva och brandfarliga varor, starkströmskunggörelsen, strålskyddslagen och gifförordningen.

Många av de arbetsuppgifter som CVA erhåller fordrar dessutom direkta kontakter och besök av repr. för el- och sprängämnesinspektion samt länsbrandmyndighet. Härvid penetreras såväl ar-

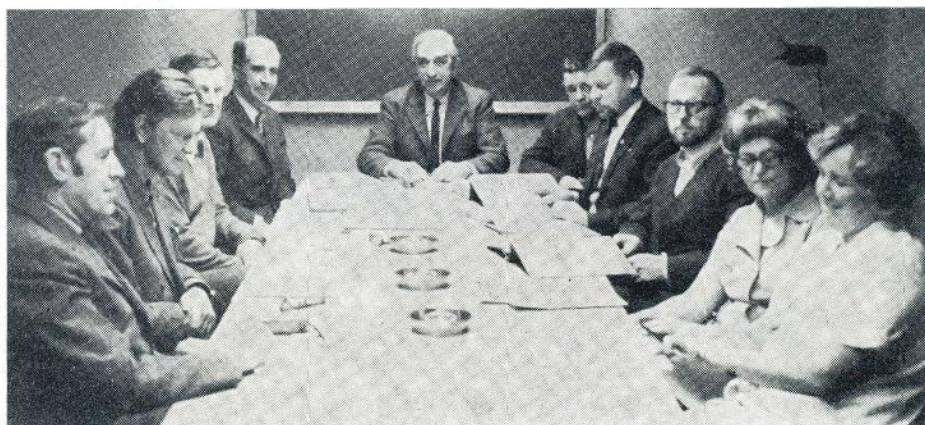
betets utförande som lokalutformning.

Beträffande miljön så förs en fortlöpande diskussion mellan verkstadsledning och arbetstagare om möjliga förbättringar. Skärpta miljökrav kan därför mestadels enkelt uppfyllas.

Avslutningsvis vill jag passa på och tacka skyddsombuden för det intresserade arbete de nedlägger inom arbetarskyddet. Endast genom förtroendefull samverkan kan arbetarskyddet bli fullt effektivt.

Arbetsmiljö

Skyddskommittén i ordinarie sammanträde. F. v. Sven Persson, Janne Andersson, Hans Knutsson-Hall, Robert Olsson-Seffer, Vd Anders Högfeldt, Stig Hermansson, Harry Kjerling, Tage Kjerling, Ingrid Berggren och Gerd Löfgren. Sekreteraren Sven Karlsson fotograferade.

Huvudskyddsombud
Janne Andersson.

Huvudskyddsombudet Janne Andersson har deltagit i en kurs anordnad av Statsförvaltningens arbetarskyddsnämnd, SAN, och från denna sammanfattat erfarenheter, som är tillämpliga på CVA.

De ergonomiska förhållandena analyseras, förbättras och uppföljs vad gäller t. ex. arbetsställningar, arbetsplatser, verktygskonstruktioner, manöverorgan.

Uppföljning görs för bedömning av den individuella arbetsanpassningen. Till detta kommer även hänsyn till arbetstagare, som på grund av medicinska, psykiska eller sociala handikapp skall omplaceras.

Personalorganisationer, läkare, psykolog, personalkonsultent och tekniker skall medverka i planering och beslut till förebyggande av psykiska besvär vid planering av arbetsuppgifter för att motverka s. k. stressjukdomar.

Motorfordon och andra rörliga vagnar utrustas personalvänligt.

Vidareutbildning anordnas för förarpersonal.

Skyddspersonalen måste i sitt arbete för att skapa en bättre arbetsmiljö få ett ökat stöd från såväl arbetsgivaren, organisationer och anställda. Dessutom medbestämmanderätt och därigenom inflytande över ekonomiska avgöranden, då det gäller att skapa en god arbetsmiljö inom företaget.

Ett utökat arbetsmiljöprogram

För att uppnå en för individen tillfredsställande arbetsmiljö erfordras en övergripande personalvårdsverksamhet för samordnade åtgärder inom personalvårds- och hälsovårdsområdet inbegripet arbetarskyddet. En sådan målsättning kräver både en medicinsk, en social och en teknisk tyngdpunkt och måste i första hand inriktas på förebyggande åtgärder.

Vad medför de nya miljökraven som ställs under 70-talet för CVA?

Fortsatt utbildning i arbetsmiljö för alla skyddsombud med ersättare, alla i

arbetsledande ställning (obs även kon-torssidan), tekniker, beredare, alla som har medbestämmanderätt och förslagsrätt vid ny- eller ombyggnad, inköp av maskiner, verktyg, inredningar o. d. Där-efter och parallellt med detta vidareut-bildning och information i speciella äm-nen och frågor för samtliga dessa. Ej att förglömma samarbetsgrupper och före-tagsnämnd.

CVA sjukvård omorganiserar att mot-svara även förebyggande hälsovård.

Bättre möjligheter till uppföljning av arbetshygien inom företaget skapas.

UR CVA-CHEFENS DAGBOK

Hänt se'n sist

— — — — —
Larmanläggning installerad i Övre Ek-torp.

— — — — —
För att förbättra miljön på avd. 660 för såväl personal som för materiel, har ett mindre paus-rum iordningställt.

Besök av...

1971

24 november

.... personal från Berga Örlogsskolor (BOS), för att studera översyns-verksamheten av motor till torpedbåt typ Spica.

8 december

.... Sprängämnesinspektionen, för studiebesök i samband med intern konferens.

9 december

.... representanter från FMV-F:N, -A:N och -M:N, för att bese filmhållkort-verksamheten.

1972

2 februari

.... länspolischefen R. Sterner och kriminalkommissarie K. I. Johansson, för överläggningar och information i säkerhetsfrågor.

18 februari

.... deltagare i Flygvapnets Bomb- och skjutskola (FBS) div.-chefskurs.

23—24 februari

.... Oberstleutnant A. Usinger och W. Bindung, Major H. Droth, Hauptman H. Schneider från Västtyskland, Mr A. King, General Dynamics, USA, samt från FMV-A överstelöjtnant E. Ryfeldt, byrådirektörerna A. Ringqvist och B. Arnetz, för studiebesök och diskussioner gällande underhållsresurser Redeye.

24 februari

.... representanter från FMV-M, för att diskutera underhåll av lasermateriel.

25 februari

.... direktör Nils Bergström, Byggmästarnes Material AB, för genomgång av byggnadstekniska frågor beträffande Aniara-hallar.

3 mars

.... FFV Datasektions personal, för studiebesök och information om CVA och FMV-BODA verksamhet.

6 mars

.... redaktör G. Christiernin, Tidningen Elektroniknyheterna.

9 mars

.... finska studiebesöksdeltagare.

Avd. 660:s lilla maskinverkstad har flyttats och slagits samman med avd. 271.

— — — — —
Ett flyttbart förråd — byggt av plast på träbågar — har uppställts på avd. 680 materielgård.

14 mars

.... deltagare i personalmannaträff.

23 mars

.... tekn. direktören T. Wikland och civilingenjör G. Ståhl, AB Teleplan samt tekn. direktören S. Akselson

Holländskt besök i motorprovrummet. I förgrunden fr. v. Vd A. Högfeldt, provare S. Simonsson, överste Droste, general Stokla, överste Melis, överstelöjtnant Westerberg.

och civilingenjör G. Gustavsson, FFV-HK.

23—24 mars

.... tekn. licentiat Lazslo Hunyadi, Statens Vattenfallsverk, för diskussioner gällande ev. underhåll av gasgeneratorer.

28 april

.... representanter från AB Volvo, Göteborg, för information om CVA re-

Holländska gäster vid CVA

CVA besöktes under ett par timmar på e.m. onsdagen den 19 april av holländska gäster. Dessa var generalmajor H. K. Stokla och överstarna W. A. M. Melis och F. G. B. Droste. Den sistnämnde är f.ö. attaché vid beskickningen i Stockholm. Vård för sällskapet var generalmajor S.-O. Olin, chef för FMV-Flygmaterieförvaltningen, men vid CVA-besöket representerades han av överstelöjtnant R. Westerberg. Det kan påpekas att general Stokla är Hollands motsvarighet till vår svenske general Olin. Det var endast ett rutinbesök. Gästerna kom till CVA med flyg från SAAB-SCANIA i Linköping. Verkstadsdirektör Anders Högfeldt genomförde därefter presentationen av företaget. Redan kl. 15.30 skedde återfärden med flyg till Stockholm. ▼

surser inom området automatisk mätning.

9 maj

.... avgångsklassen för teleingenjörer vid Rudbecksskolan i Örebro, för studiebesök.

UR-CVA:arna

möttes den 5 maj — 3 år sedan sist — för att prata roliga minnen.

Säkerhetschefen har ordet

Kapten Harald Lundholm.

Till de nyanställda får jag redan då de kommer till företaget rikta en uppmaning angående säkerhetstjänsten. Då de varit i företagets tjänst en tid så samlas de till ny genomgång med bl. a. film och bildband som hjälpmedel i undervisningen.

Men till Er som redan är hemmastadda och inte nås av någon appell rörande säkerhetstjänst kanske de ord jag här nedtecknat har ett ärende.

Säkerhetstjänsten är ständigt aktuell. Vi vet att olovlig underrättelseverksamhet bedrivs överallt på vår jord, således även i vårt land. Spioner/agenter uppträder i alla skepnader och spelar alla roller. De arbetar tålmodigt och metodiskt. Men alla än så skickliga metoder har sin svaga punkt. Med vaksamhet och sund misstänksamhet kan mycket göras för att uppdaga och avslöja den illegala trafiken. All erfarenhet har klart visat att det bästa vapnet i den kamp det här gäller är att vi alla — Du och jag — lojalt och målmedvetet efterföljer de bestämmelser som utfärdats.

Kom ihåg: Diskutera inte hemliga uppgifter och problem med obehöriga. Och obehörig är var och en som inte behöver uppgifterna för sin tjänst.

Föreligger tveksamhet om vad som får omtalas för utomstående bör man fråga närmaste chef. Man bör vara på sin vakt mot sekretessbrott även när man talar med en person som legitimerat sig som behörig att få del av **vissa** upplysningar eller att få komma in på avspärrat område. Det är frestande för en tjänsteman som är väl inne i sitt ämne att vilja tala om **allt** som har med saken att göra. Samtalet kommer lätt in på förhållanden om vilka den besökande inte skall orienteras. Det måste därför vara klart för oss alla att besökande inte får lämnas upplysningar vid sidan om ämnet, varken genom att besöksmottagaren skryter med allt vad han vet eller att den besökande får tillfälle att utfråga honom.

Håll Dig alltid till ämnet! Berör inte andra områden än dem som den besökande har behov av i och för sin tjänst.

Inre bevakning innebär kontroll av att det på arbetsplatsen inte uppehåller sig någon obehörig person eller person som ej med säkerhet igenkännes. Det är vid

alla besök besöksmottagarens skyldighet att vid behov kontrollera besökarens behörighet.

Det är av särskild vikt att nycklar till förvaringsrum för hemliga handlingar förvaras så att obehöriga personer inte kan komma åt dem ens under några sekunder. En tränad agent eller tjuv behöver endast mellan 5—10 sekunder för att göra ett vaxavtryck av en nyckel.

Vid telefoning är risken att hemliga uppgifter skall komma till obehörigas kännedom i regel mycket stor. Tänk på avlyssningsrisken.

Mottelefonera vid behov. Tänk på vem Du talar med — om vad och var.

Om tjänsteangelägenheter måste avhandlas utom tjänsten skall stor varsamhet iakttagas. På offentliga platser eller eljest där obehörig avlyssning kan befaras bör tjänsteangelägenheter inte avhandlas.

Vid samtal på offentliga platser t. ex. i tåg, på serveringar föreligger särskilt stor risk för att obehörig person lyssnar och därvid snappar upp en och annan upplysning, ett förflyget ord, ett obetänksamt yttrande som sedan i sin tur kan ge främmande underrättelsetjänst impulser

till insamling av ytterligare underrättelser om förhållanden (kanske av hemlig natur) som pratmakaren endast har antytt i sitt samtal.

En del av de anställda vid CVA är ofta på resor då det — åtminstone ibland — gäller uppdrag vid hemliga anläggningar. Till Er som reser vill jag säga: Lämna tankarna om jobbet kvar på jobbet då Du efter väl fylld arbetsdag tar in på hotell. Hotellrummens väggar är ibland tunna. ("Väggar kan ha öron"). Du vet inte vem som är i rummet intill. "Sila snacket", som det heter. D. v. s. inget prat på hotellrum om hemliga tjänsteangelägenheter.

Stor försiktighet bör alltid iaktas vid umgänge eller sammanträffande med utlänningar och med främmande personer över huvud taget. Ofta avslöjas en hemlighet genom att ett påstående eller en fråga bejakas eller förnekas. Är man inte på sin vakt är det lätt att bli överrumplad av frågor eller felaktiga påståenden.

Till sist: Vi arbetar för krigsmakten. Dess säkerhetskrav måste vi ständigt uppfylla. Var och en av oss har härvidlag ett ansvar som vi inte kommer ifrån.

En infart till bergverkstaden av mera okänt slag — inslaget vid provbocken. Lösningen av portarna garanteras så stabil att säkerhetstjänsten inte behöver känna någon oro härvidlag.

Verksläkaren pensioneras

Om det är någon som känner CVA:s och UHF:s personal mera ingående — särskilt invärtes — så är det med. dr Gunnar Bergquist. Sedan verkstadens tillkomst har dr Bergquist ägnat sig åt våra anställdas kroppsliga skröpligheter.

Den forskning som dr Bergquist dessutom bedrivit om allergisjukdomarna har krönts med stor framgång — och inte bara kommit vår personal till godo utan fått internationellt erkännande.

Under åren har doktor Bergquist också varit medarbetare i Bergtrollet och än med saklighet förklarad hälsokontroll och akuta sjukdomar än med konstnärligt målade penna skildrat vinröda hav och vinter i Arbogas backar.

För ett nitiskt och gott arbete för CVA- och UHF-ares hälsa tackar vi dr Bergquist när han den sista juni drar sig tillbaka från sin ansvarsfulla post hos oss.

Anders Högfeldt.

Med. dr Gunnar Bergquist.

Med. dr Gunnar Bergquist, som med juni månads utgång lämnar CVA för att gå i pension, har här nedan nedtecknat sjukavdelningens utveckling sedan dess begynnelse.

I början av 1940-talet blev det klarlagt, att CVA skulle förläggas till Arboga och att en läkartjänst för personalen skulle inrättas. För att göra en lång historia kort förordnades jag från våren 1944, att uppehålla läkartjänsten vid "Flyget", som vi gamla CVA-are nog alltför kallar företaget.

Ett embryo till sjukavdelning inrättades först i början av 1945 på så sätt, att den personal, som vid den tiden kommit till staden mottogs på min privata mottagning i Arboga. Tämigen raskt ökade verksamheten vid CVA och i samband därmed öppnades en liten sjukavdelning inom området. Den bestod av ett c:a 4x5 meter stort rum i vaktbyggnaden vid huvudinfarten. Besöksfrekvensen var under första året tämligen obetydlig då ju personalstyrkan den tiden ej var särskilt stor. När Centrala Flygverkstaden, som företaget då kallades, växte blev utrymmet för sjukvården alltför litet och ytterligare ett rum lika stort som det förstnämnda fick tagas i anspråk. Ett väntrum fanns även och en verklig sjukavdelning började sin verksamhet. Genom den överrörlighet, som denna tid förelåg på arbetsmarknaden, blev patientklientelet ej sällan svårhanterligt med en del arbetsfrånvär på grund av uppgiven sjukdom, som sjukavdelningen hade att kontrollera. Det kunde medföra en hel del besvär. Under denna tid förekom livlig flygverksamhet, som kunde med-

föra spännande uttryckningar till störtade plan. I övrigt pågick vanlig sjukvård, arbetshygienundersökningar inom verkstäderna och undersökningar av arbetsförlopp t. ex. målning av spruttyp. Vidare deltog sjukavdelningen vid bedömande av belysning, ventilation och lokalernas allmänna utseende. Det var en livlig tid då ju verksamheten såväl inom företaget som inom sjukvården organiserades. Vår sjukvårdsverksamhet under dessa år står i stor tacksamhet till Syster Stina Hamn, som från första början var mig behjälplig med alla här i största korthet antydda arbetsuppgifter. Efter c:a 10 år blev det uppenbart, att den växande personalstyrkan krävde ökade utrymmen för sjukvården. Detta tillgodosågs också och vi fick två rum, där ett litet laboratorium inrättades i det ena och en undersökningsmöjlighet i det andra. I dessa trånga lokaler bedrevs under många år ett omfattande sjukvårdsarbete. Ja, trångt var det särskilt när allt "pappersarbete" måste ske vid ett skrivbord i ett av undersökningsrummen. God hjälp fick vi så småningom när en undersköterska knöts till vår avdelning (nuvarande undersköterska är fru Britta Bergqvist) och Syster Stina, som lång tid ensam uppehållit den alltmer krävande sköterskeverksamheten, fick en välbehövt avlastning. Genom vår chefs direktör Anders Högfeldts intresse för utrymme-problemen inom sjukavdelningen och genom att möjligheter yppades till utökning av lokalerna inom byggnaden, inrättades för c:a 10 år sedan en fullt modern industriläkarmottagning. Som bekant omfattar sjukavdelningen nu följande: Läkarexpedition, sköterskeexpedition, som på ömse sidor har ett undersökningsrum.

Det ena för smärre kirurgiska åkommor och för ögon och öronundersökningar det andra för medicinska åkommor. Genom korridoren står denna avdelning i förbindelse med ett rymligt och väl inrett laboratorium och med ett särskilt rum för EKG-undersökningar och för behandling med kortvåg och ultraljud. I ett speciellt utrymme i källaren utföres hörselundersökningar (audiogram). Detta senare rum är av ovärderlig betydelse, ty genom att vi förfogar över ett sådant kan den sedan slutet av 1950-talet pågående ständiga kontrollen av hörseln hos personal med bullerarbete genomföras. I samband med den utökning av lokalerna, som kom till stånd kunde en laboratoriesköterska knytas till verksamheten. Tjänsten har från första stund uppehållits av Syster Gerd Löfgren. Genom hennes arbete har en mängd undersökningar kunnat utföras inom sjukavdelningen, varför endast mycket speciella laborationer kräver analyser vid olika centrallaboratorier. Som hjälp med kontorsuppgifter har vi fått fru Berit Hahne.

Sjukvårdsarbetet bedrivs med tre mottagningar per vecka. Utöver detta mottages jourfall och extra konsultationer på min privata mottagning i staden. Antalet konsultationer omfattar c:a 100 per vecka. Härtill kommer s.k. hälsokontroller, hörselkontroller, höjdarbeteundersökningar. Ständig telefonkontakt via intern telefon med min mottagning i Arboga ger möjlighet till extrakonsultationer vid t.ex. olyckshändelse. Här i korthet skisserade arbetsordning förutsätter en högt kvalificerad personal, som har att i icke ringa grad arbeta självständigt och på eget ansvar. Vi har en sådan personal vid sjukavdelningen.

Det är därför med glädje jag tar tillfället i akt att till den framföra min stora tacksamhet. De som här har nämnts vid namn liksom flera andra som under denna tid tjänstgjort vid avdelningen har städe fullgjort sina uppgifter på ett föredömligt sätt, med stort ansvar och skicklighet. Vi har försökt göra vårt bästa inom den verksamhet som vi alla valt till livsuppgift.

Min verksamhet vid sjukavdelningen betjänande CVA-CFA och därmed sammanhängande arbetsplatser har varit stimulerande icke minst genom att jag beretts tillfälle att under mina 28 år från första början organisera verksamheten. Det är ju ofta så att vid tillbakablickar ser man att problem kunde ha lösts på ett annat sätt än som skedde. I stort menar jag dock att en god lösning har uppnåtts. Att bygga upp någonting skänker glädje. Att lämna ett verk är vemodigt.

Arboga den 23/5 1972.

G. Bergquist

Ingenjör Sven Karlsson.

BERGSLUFTEN KONTROLLERAD

Vid CVA skyddskommittés sammanträde den 30 sept. 1970 förelåg från personalorganisationerna en begäran om kartläggning av bergverkstadens ventilation samt kontroll av luften vad gäller damm och gaser.

På skyddskommitténs rekommendation biföll verkstadsledningen denna begäran och en konsult engagerades. Uppdraget fastställdes att omfatta framtagning av ritningar, sammanställning av klagomål, uppmätning av luftmängder, temperaturer, drag- och fuktighetsförhållanden samt kontroll av luftens renhet. Efter ett informationssammanträde då uppdragets

Hög temperatur och dragproblem

Janne svarade också för intervjuandet av personalen på platser där klagomål framförts. Intervjuerna utfördes enligt ett frågeformulär som utarbetats av konsulten.

En sammanställning av svaren redovisas i nedanstående tabell.

	Bra	Godtagbar	Dålig
Temperatur	21 %	39,5 %	39,5 %
Drag	27 %	30 %	43 %
Damm	63 %	16 %	21 %
Fuktighet	62 %	27 %	11 %
Lukt	70 %	4 %	26 %

berget (luftväxling = m^3 luft per timme och m^2 golvyta) så ligger den väl över de 10–15 m^3/h , m^2 som anges för verkstäder i allmänhet. Luften räcker således väl till men det kan vara svårt att i rätt mängd och utan drag distribuera den till alla platser.

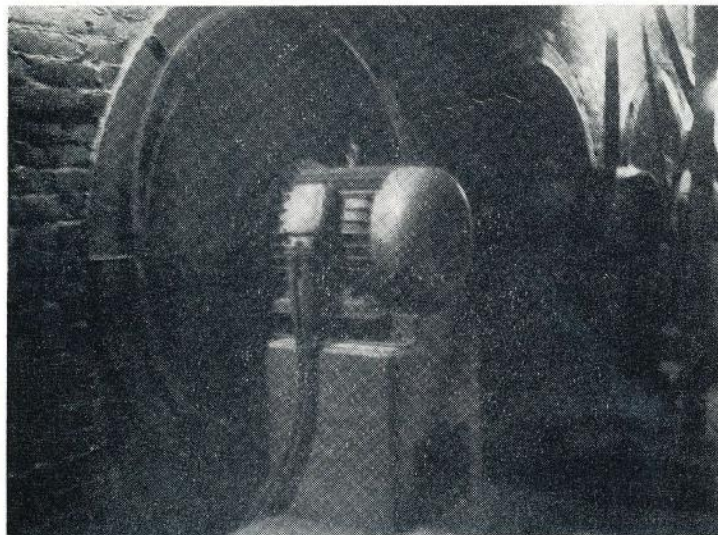
Föroreningar — gränsvärden

Kontrollen av luftens renhet inleddes med "jakt" på eventuella gaser. Mätningarna utfördes med gasdetektor och reagensrör för triklorethylen, propylalkohol, svaveldioxid, amoniak, saltsyra, bläsyra och koloxid.

I Tu III erhöles utslag för triklorethylen vid upptagning av gods ur stora tripparaten och i kem.-lab. kunde saltsyra spåras på olika ställen i laboratoriet vid prov med kokande saltsyra i ett dragskåp och samtliga dragskåpsluckor till hälften öppna. De mätvärden som erhöles jämfördes med Arbetsmedicinska Institutets rekommenderade hygieniska gränsvärden för luftburna ämnen (gaser och damm).

Hygieniska gränsvärden kan vara av två slag, nivåvärden och takvärden. Nivåvärden är halter som inte bör överskridas under en normal arbetsdag. Takvärden anges för i huvudsak snabbverkande ämnen, som redan vid enstaka överskridande av gränsvärdet kan ge skada eller besvär. Det bör observeras att gränsvärdena är beräknade efter vad man ur hälsosynpunkt tål och inte vad som ur trivselhänseende anses lämpligt. Inga nivågränsvärden uppnåddes vid de utförda mätningarna.

Beträffande förekomsten av luftburna partiklar så utfördes denna undersökning av FFV/CVM med bistånd av FFV Centrala Materiallaboratorium. Av resultatet framgår att partikelhalten i luften motsvarar vad som anses normalt för likartad verksamhet. För analys av föroreningarna med avseende på förekomsten av biologiskt viktiga ämnen speciellt kisel togs prover i Tu XIII. Föroreningarna har av Centrala Materiallaboratoriet undersökts i elektromikroskop och analysen-

Tre av bergets fyra friskluftsfläktar. Varje fläkt har en diameter av c:a 2 meter.

målsättning genomgicks påbörjades undersökningen i april 1971.

Bergtrollen oroas!

Nu följde en tid full av överraskningar för bergverkstadens personal. Overallklädda personer i vita skyddshjälm kunde plötsligt dyka fram genom nästan bortglömda ventilationskanaler. Det var personal från Wahlings Konstruktionsbyrå AB i färd med uppritandet av bergverkstadens ventilationssystem. För att vårt kära bergtroll inte skulle oroas allt för mycket höll huvudskyddsombudet Janne Andersson ett vakande öga på undersökarnas framfart över tunneltaken.

Av tabellen framgår att hög temperatur och drag är det som besvärar. Svaren visar att temperaturen, naturligt nog, är högst på sommaren. Av veckans dagar har måndag lägsta temperaturen.

Att dragproblem kan uppstå är förklarligt om man betänker att c:a 360.000 m^3 luft tas in per timme. 60.000 m^3 delar vi med oss till UHF men resterande 300.000 m^3 skall spridas till CVA:s alla utrymmen.

I ovanstående luftmängder ingår inte den luft som tas in till motorprovbockarna. Här är de erforderliga luftmängderna vid ex. provning av två "RM6-or" på fullgas av storleksordningen c:a $1\frac{1}{4}$ miljoner m^3/h . Om vi ser på luftväxlingen i

Från skyddstjänsten

Samariten Harry Kjerling.

Du har kanske sett några som har gått omkring med ett runt vitt märke med rött kors på och undrat varför de bär ett sådant märke på sig. På CVA är vi för närvarande 10 st. Vi har på ett eller annat sätt kommit i beröring med sjuk- och olycksfallsvård. Genom kurser och tjänstgöringar vid Röda Korset, driftvårn, sjukvårdsinrättningar eller liknande. Inträffar nu ett hastigt påkommet sjukdomsfall t. ex. hjärtinfarkt så kan vi ju inte göra så mycket mer än att se till att omhändertagandet sker på rätt sätt. Folk svimmar av på arbetsplatsen. Kalla då på oss för första hjälpen och rätt omhändertagande, under tiden som sjukavdelningen på CVA meddelas och transportmöjligheterna ordnas. Påpekas bör att CVA sjukavd. alltid skall kontaktas vid sjuk- och olycksfall. I regel så står folk alldeles handfallna och bara stirrar när något har inträffat eller också finns det några som vill vara hjälpsamma men gör det på fel sätt och kan förvärra det hela. Då finns vi alla till hands som har gått igenom sjuk- och olycksfallskurser.

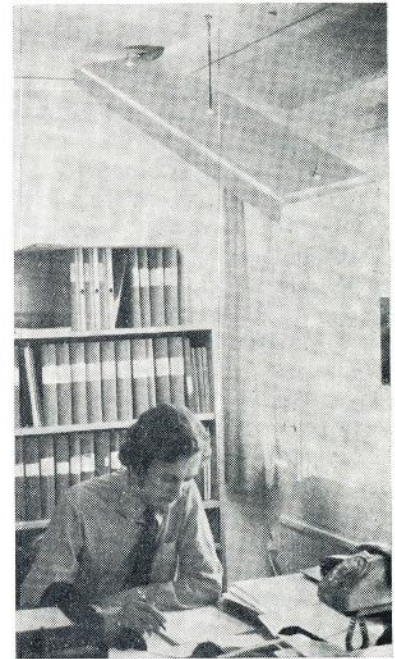
Vi skyddssamariter på arbetsplatsen

har inte någon sjukvårdsmateriel till hands utöver vad som är i sjukvårdslådorna på vissa förmanskontor, det ser ni vilka det är genom den gröna skylten med det vita korset på. Men det är omhändertagandet, första hjälpen som är viktigast. Behövs det förbandsmateriel t. ex. så säger man till någon av de närvarande att ordna fram det. I skyddsverksamheten här på CVA ingår vi skyddssamariter. Finns det bland Eder som läser detta, intresse för att bli samarit tag kontakt med vår skyddsingenjör Sven Karlsson tel. 170 eller under-tecknad tel. 238.

Harry Kjerling

ARMA TUR?

Överhängande fara att arbeta på kontor. Hans Månsson på utsatt plats.

"DAMKLESSVÄRDET"

Skyddsombusträff.

➤ rats med tillhörande energidispersiv röntgenspektrometer. Laboratorieutlåtandet lyder: "Av undersökningen framgår att luftföroeningarna huvudsakligen utgöres av metallpartiklar och metallföreningar med en sammansättning som kan anses vara normal för atmosfären i verkstadslokaler där bearbetningsoperationer förekommer. Kiselföreningar förefinnes givetvis men de intager ej någon framträdande plats".

Yrkesmedicinskt utlåtande

Ovanstående undersökningar angående luftburna partiklar har underställt Yrkesmedicinska kliniken vid Regionsjukhuset i Örebro för utlåtande. Bedömningen som utförts av yrkeshygieniker Bertil Ekander lyder i sammandrag. "Efter att ha studerat de översända rapporterna, får jag konfirmera att de uppmätta partikelhalterna tyder på låg dammhalt i luften. Hygieniska gränsvärden är för frikristallinkiseldioxid 0,2 mg/m³, för kobolt, och koppar 0,1 mg/m³

för metallisk krom och nickel 1,0 mg/m³ samt järn 10 mg/m³. Risken att dessa värden överskrids synes ringa".

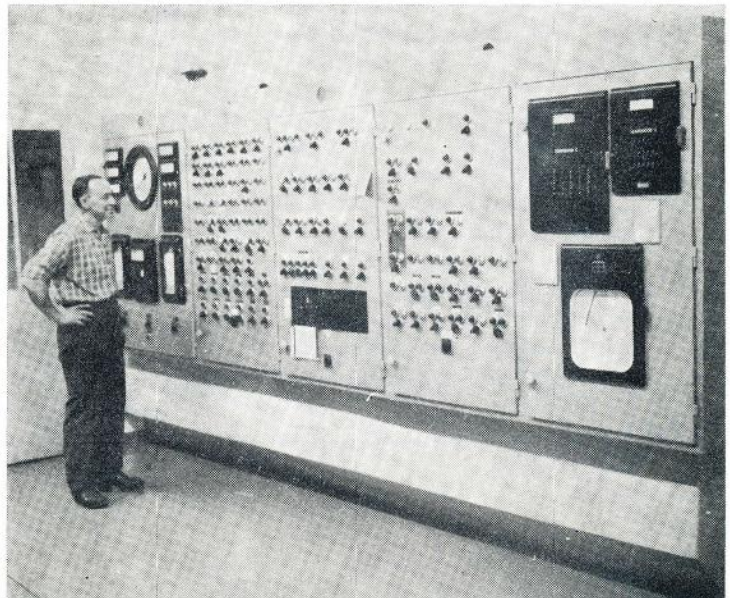
Bergmiljön god

De utförda undersökningarna visar att miljön i bergverkstaden vad beträffar ventilation och luft med några få undantag är mycket god. Åtgärder för att mot-

verka drag och hög temperatur pågår. Vidare har förbättringar gjorts på kemlab. och i Tu III för att motverka spridningen av gaser. För övrigt visar undersökningen svårigheterna att rätt kunna bedöma miljön på en arbetsplats. Man måste ha reella fakta att grunda sin uppfattning på.

SKn.

Eldare Selander kontrollerar bergets temperatur och ventilation.

LÄTTARE MATEMATIK

Alla människor räknar något och använder därtill **alltid** en dator.

Den första och mest sinnrika datorn är människan själv med sitt "hjärn"-minne. Den är mycket fulländad men inte fullkomlig, och används ofta hjälp av andra datorer: fingrar, kulramar, räknestickor, -snurror och -maskiner: mekaniska, elektriska eller elektroniska. Verktöget skall vara anpassat efter arbetets art, eventuell erforderlig tid samt vad man har råd att kosta på.

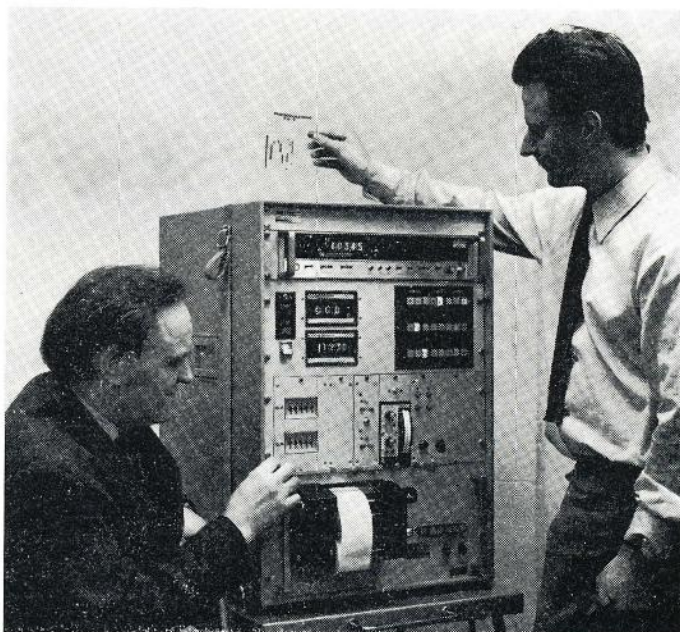
Tidsfaktorn har faktiskt varit ett stort hinder. Nutidens problem är stundom uppbyggda av mycket komplicerad matematik, som varit mycket tidsödande att lösa med hjärnan, penna och papper samt kanske en räknesticka. Här har elektroniken genom datorer knuffat oss en bra bit framåt.

Även elektroniken själv har gått framåt. De första datorerna var ofta uppbyggda med reläer och upptog hela våningar. Senare styrdes de med elektronrör i rum med många skåp — sådana finns ännu — medan dagens mikrokrets-uppbyggda datorer upptar bara ca 1/10 m² på ett skrivbord.

En avart till datorn, som är helstyrd av program är Kalkylatorn, där man själv utan omfattande utbildning löser krångliga problem med komplicerade matematiska formler, räknar ut tillkrånglade exponentialfunktioner till statistik, löser siffermässiga affärsprognoser, räknar ut elektrotekniska, fysikaliska, mekaniska och hållfasthetsproblem. Nämda Kalkylator är således en räknemaskin och inte en snabbare skrivmaskin.

Den är visserligen inte billig men den kostar endast någon % av vad som tas för större anläggning i hyra.

CVA äger en dylik — Hewlett Packard 9100 Calculator.

Gösta Kylbring och Gunnar Magnusson motor-mätapparatinnovatörer.

Samtidigt kan nämnas att det finns i marknaden små batteridrivna digitala kalkylatorer som inte är större än att de ryms i en hand. Även om de inte kan programmeras i ordets vidare bemärkelse, kan de ge direkta svar på komplicerade rötter, potenser, trigonometriska funktioner m. m. förutom all räkning med de 4 räknesätten. Således en elektrisk räknesticka.

Ordet "kalkyl" kommer från romartiden, då hästfordonen var försedda med en "taxameter", som efter en viss sträcka släppte ned en kula av kalk. Betalningen skedde efter antalet nedfallna kulor.

R. F.

Motorkörning vid CVA och Flottilj

Utvecklingen av turboaxel och reamotorer visar en klar tendens: ökning av

effekten per kg. motorvikt. Denna höjning kan i allmänhet endast ske på ett sätt nämligen genom att öka belastningen på i motorn ingående materiel och man ligger i dag närmare materialets maximalt tillåtna hållfasthetsgränser än tidigare.

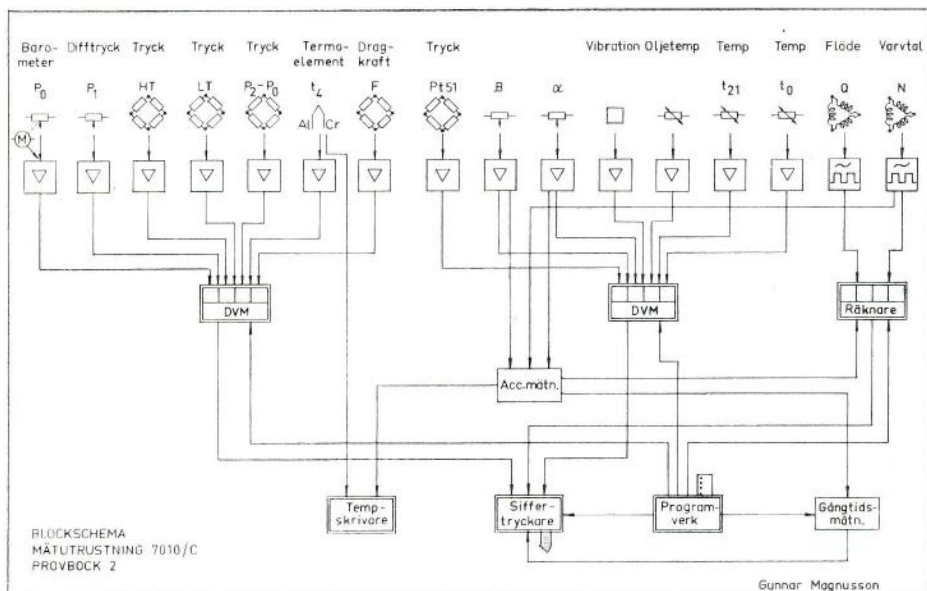
På CVA motorverkstad finns många bevis på ovanstående antagande i form av brända och förlängda turbinskovlar och övriga komponenter mer eller mindre skadade. Det ingående materialet i motorns varma och roterande delar är högvärdigt stål och mycket dyrbart c:a 35.000 kr. för en sats turbinskovlar till RM9.

Vid inreglering av en modern motors prestanda är varje mätning och inställning ytterst kritisk. En felberäkning, en felavläsning eller ett felaktigt mätinstrument kan leda till ett motorhaveri.

Med ovanstående som bakgrund och med målet att minska antalet returmotorer och förlänga gångtider har bl.a. följande åtgärder rekommenderats och vidtagits.

1. Provmock nr 2 byggs f.n. vid CVA och beräknas vara klar i juni 72. Den skall vara tillgänglig i första hand för utprovning av nya reparationsmetoder.
2. Noggrannare inreglering med effektivare mätutrustning av motorer i flygplan.
3. Atermatning av provdata till CVA för kontinuerlig uppföljning och analys.

Flottiljer skall ha, liksom tidigare, möjlighet till provning och inreglering av motorer i flygplan. Man bör dock uppmärksamma att kraven på att mäta och inreglera korrekt fordrar mera specialutbildning av provledaren än tidigare. Atermatning av provdata till CVA är meningsfull först när mät- och inreglerings-

teknik ligger på samma tekniska nivå CVA—flottiljer.

CVA har konstruerat en utrustning, 7010, för noggranna och snabba uppmätningar av turboaxel- och reaktionsmotorers parametrar.

Den har framtagits på de erfarenheter som CVA har som motor- och instrumentverkstad.

Bilden visar ett blockschema av 7010/C-versionen avsedd för CVA provbock 2. Den utrustning som levererats till F5 och F16 har mindre antal kanaler, saknar skrivare samt har en enklare siffertryckare, men i övrigt lika.

Utrustningen ingår i CVA modulsystem 7.000 och kan lätt anpassas för andra motortyper. Provapparaten är transportabel och vid längre förflyttningar kan den lätt packas ned. Anläggningen fordrar normal rumtemperatur, då den är i tjänst. Givarna, som är placerade vid provmotorerna, är kapslade och temperaturkompenserade.

Blockschemat visar placering av mätutrustningar samt rutiner för protokoll och journaler. Befintlig Bordskalkylator 9100B placerad på avd. 553 används centralt för utvärderingar vid motorkörningar samt för statistisk analys. Se artikel på annan plats.

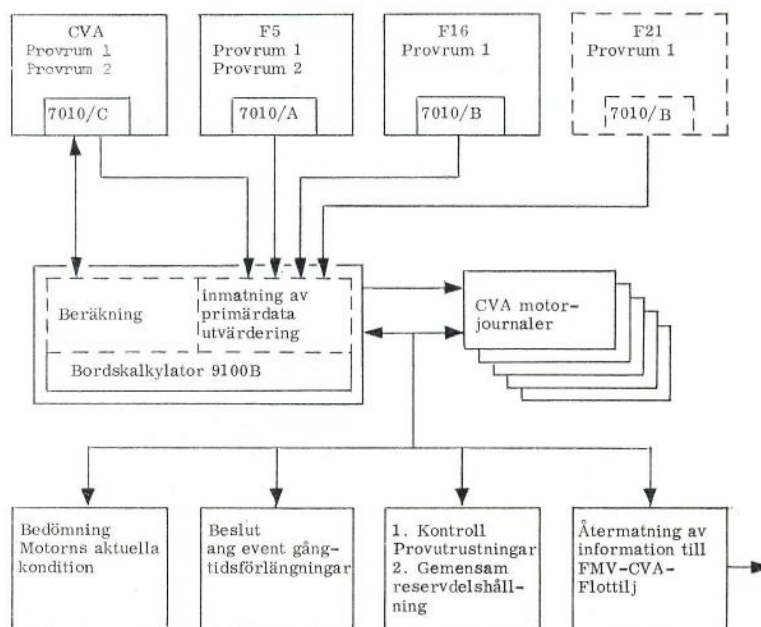
G. Kylbring

Bordskalkylator

Vid infraröd (IR)-laboratoriet vid CVA har man nu på allvar börjat komma igång med avsedda arbetsuppgifter och det har visat sig att en stor del av arbetet är beräkningar. Med utgångspunkt från kända fysikaliska storheter skall man fastlägga nivåer av IR-strålning med bevisbar noggrannhet minst så hög som respektive tillämpning kräver. Dessa beräkningar måste utföras löpande i omedelbar anslutning till aktuella försök och mätningar.

För att kunna klara den successivt ökade volymen beräkningsarbete anskaffades för snart ett år sedan en bordskal-

BLOCKSHEMA UTRUSTNINGAR RUTINER

kylator HEWLETT PACKARD typ 9100B. Denna typ av räknemaskin, en **programmerbar** bordskalkylator, visade sig vid en utredning vara utan jämförelse billigast av för detta ändamål användbara alternativ. Bordskalkylator HP 9100B har stora möjligheter med 32 adressbara register och upp till 392 programsteg. Dessutom finns ett omfattande inre minne (skyddat) för fast inbyggda subrutiner, vilket bland annat möjliggör ett stort innehåll per programsteg. Kalkylatorn innehåller med andra ord erforderliga "räknetabeller" bl.a. för logaritmer, trigonometriska och hyperboliska funktioner. Detta innebär snabba och säkra beräkningar av vinklar, logaritmer, exponentialuttryck etc. Detta skyddade minne i kombination med programmeringsfaciliteten gör kalkylatorn mycket användbar och tidsbesparande för beräkningar inom områdena mekanik, elektronik, fysik, statistik, ekonomi etc.

Ingenjör Arne Moberg på IR-labora-

toriet omtalar att man i dag har största användningen av kalkylatorn vid i huvudsak följande beräkningar:

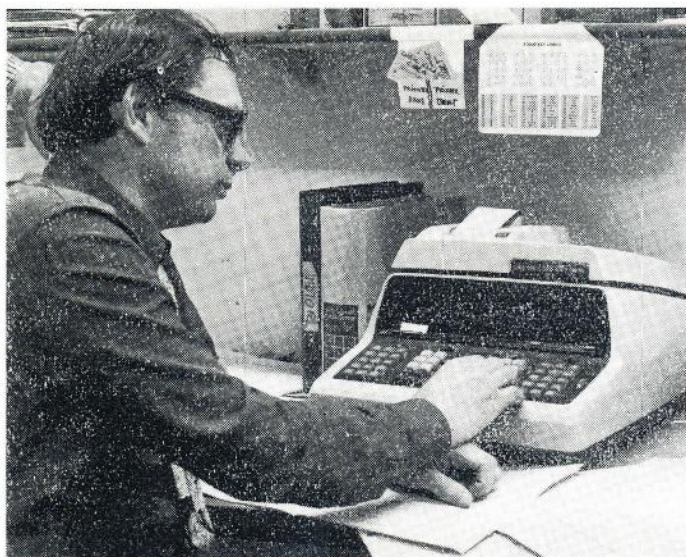
- Trigonometriska beräkningar avseende geometrisk optik.
- Dämpning av IR-strålning i atmosfären.
- Statistisk bearbetning av mätresultat.
- Regression av kurvor ur mätvärden.
- Svartstrålares IR-strålning som funktion av våglängd (Plancks lag).

Kalkylatorn har enligt Arne Moberg gett möjlighet till säkrare och djupare beräkningar, vilket inneburit att vissa ofullkomligheter avslöjats. Detta har gjort att kvaliteten på utförda mätningar och kalibreringar väsentligt ökat. Möjlighet har också givits att göra jämförande mätningar med utländska laborationer. Resultatet från dessa jämförelser har visat mycket god överensstämmelse.

Eftersom ett mycket stort programbibliotek (cirka 200 färdiga program) tillhör kalkylatorn kan också många andra slag av beräkningar utföras. Den kan därför även utnyttjas till beräkningar inom andra verksamhetsgrenar inom CVA. Bl.a. pågår f.n. ett arbete åt Motorsektionen med utvärdering av resultat från provbockskörningar på motor RM 9.

Den programmerbara kalkylatorn har visat sig vara ett förträffligt hjälpmedel när det gäller att snabbt klara räkneproblem, och den intima kommunikationen mellan maskin och operatör ger mycket stor flexibilitet. Dessutom är denna typ av räknemaskin mycket operatörsvänlig d.v.s. man behöver inte kunna datateknik eller någon form av programmeringsspråk för att använda den. Detta kan vara förklaringen till att c:a 500 st. av denna kalkylatorstyp f.n. finns i drift i Sverige.

Arne Moberg.

Arne Moberg skicklig bordskalkylatoroperatör.

Explosiv blandning?

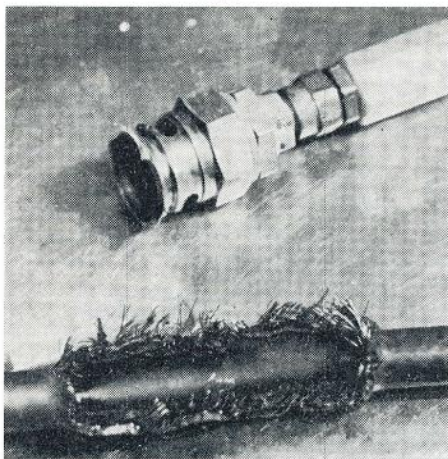
En ventil med slangledning till en luftprovsningsrigg exploderade av oförklarlig anledning på CVA Ö i februari 1972. Undersökningar gjorda vid CVA Ö och vid centrallaboratoriet på CVM har inte kunnat påvisa någon direkt orsak. Vid besiktningen fanns en svart beläggning av sotkaraktär på förskruvning och anslutningar samt olja på sidorna av ventilen och anslutningarna på slangen. Oljan var trycksäker MX 22, som inte kan ha kommit från kompressorn. Inte heller fanns något bränsle.

Anledningen till explosionen torde kunna vara, att då kulventilen öppnades strömmade luft under högt tryck och medförde en metallpartikel, som genom friktionsvärme antände förefintliga oljedroppar.

Med anledning härav har Kungl. Arbetsbeskyddsstyrelsen anbefallt att till luftprovsningsrigg MT M 3731-806 III får tillhörande högtrycksslang endast användas för objekt som ansluts till nätrycksdelen (c:a 7 atö).

Till högtrycksdelen (300 atö) anskaffas en ny högtrycksslang, som endast får användas härtill.

Ventiler som ansluts härtill skall vara

Oljedroppen i slangen?

sådana, som möjliggör långsam öppning för att undvika tryckstötter och stora strömningshastigheter.

Tillförlitlighet

— Jag är ledsen över att vår dators kontroll av andra datorers effektivitet har placerat oss i botten — men, naturligtvis om vår är så dålig kan den ju ha fel.

Inte ens din stol kan vara säker

Olyckstillbud har inträffat med arbetsstol enligt vidstående bild. Den skruv som håller ryggstödet (vid pilen) har brustit med följd att såväl rygg- som armstöd svängt bakåt — nedåt kring armstödens infästning. Tillverkaren har uppmärksammat riskerna och på stolar av senare tillverkning har, för att förhindra överbelastning av den aktuella skruven, armstödens infästning även svetsats.

Vid pilen en enkel skruv som lossade.

Gifthygeri

Vill någon förgifta sig med nikotin genom att röka cigaretter — låt det bli hans ensak — om han bara låter dem som inte tycker om rök och irriteras därav vara ifred.

För ett par år sedan kom det ut ett rykte att sötningsmedlet natriumcyklamt kunde förorsaka cancer. Amerikanska experimenter påstod att det påvisats hos små möss. Detta gav till resultat att sylt och saft för över en miljon kronor kastades bort.

Kvicksilvergäddan är ett annat problem på vårt matbord. Kvicksilver är ju känt som ett gift vilket inte hindrar att dess klorid är ett gammalt känt desinfektionsmedel (sublimat) vid sårbehandling och förekommer i vissa mediciner. Som gift betraktat har det skrämmande allmänheten för att äta fisk. Trots detta har intet fall av sjukdom eller dödsfall konstaterats p.g.a. kvicksilver genom maten. Fiskaren Axel Andersson (56) i Dagsberg vid Bråviken har c:a 30 ggr mer kvicksilver i kroppen än genomsnittsvänsken, därför att han äter så mycket fisk. Hans far, som också var fiskare, blev 87 år. I katter som bara äter fisk fanns 200 ggr så mycket, för att inte tala om i sälar som har ytterligare 10 ggr så mycket. Inte kan man påvisa giftigheten här.

Fortfarande kan jag inte komma bort

ifrån att enligt Matts Bergmark är vårt vanliga koksalt, som vi bl.a. frikostigt strör över vårt frukostägg ett av våra farligaste gifter. En ordinär kaffekopp salt tar ofelbart livet av en människa, men metoden är väldigt otrevlig.

Nu talar man om luftföroreningar och just nu svavlet. Det är riktigt att det vid förbränning av vissa oljor bildas svaveldioxid och svavelväten. Men vad åstadkommer inte naturen själv. Kan man stoppa vulkaner, sumpgaserna från våra kärr och svavelhaltiga brunnar. Givetvis skall vi göra mesta möjliga för att rena rökgaser och avfallsvatten. Rätt utfört kan vi få ut nyttiga produkter ur dem. Men att i dagens läge sprida panik är oriktigt.

En av de största giftproducenterna är människan själv. Saltsyra d.v.s. klorväte är ju mycket giftig, men den ingår i matsmältningen. Varje människa är sitt eget gasverk och släpper bl.a. ut koldioxid och svavelväte. Vi skall nu inte nämna andra mänskliga slutsatser, men de lär vi kunna behärska.

För att slutligen komma till bruket att röka och dricka vin och sprit, så får vi väl säga att här är en fråga om tycke och smak. Beträffande tycke så finns det personer som helt principiellt är motståndare härtill och de bör vi respektera.

Därför är det inte nödvändigt att de behöver övertyga andra därom.

Andra är allergiska mot tobaksrök och mår illa. Dem skall vi också respektera. Detta gäller framför allt då några är samlade och alla har inte samma tolerans.

Både nikotin och alkohol är gift och det är inte direkt påvisat att någondera har någon positiv inverkan på kroppen utan snarare försämrar konditionen. Men då kroppen alstrar gifter så må det vara var och ens ensak att späda på giftkvantiteten, bara det inte stör den övriga omgivningen. Fråga de närvarande först om röken stör innan Du tänder Din papyross!

—: HUR KOMMER DET SIG ALLTING JAG GILLAR FÖRORSAKAR TUMÖRER PÅ MÖSS?

26 Generaldirektörer på UHF

Ett extratåg med rapidlok och tre vagnar stannade kl. 10.33 torsdagen den 2 mars på Arboga station och släppte av 26 generaldirektörer och en generalmajor. Det var säkert både första och sista gången, som så många generaldirektörer sågs i Arboga samtidigt. Några av dem kändes lätt igen, då de vandrade till den väntande SJ-bussen.

Men där fanns också många generaldirektörer, som mera sällan förekommer i massmedia och som svenska folket knappast hört talas om. Här är den kompletta listan:

Ernst Bexelius (f. d. älderman i "Generaldirektörernas klubb"), Bertil Bjurel, Televerkets centralförvaltning; Allan Broomé, Hans Edstrand, Statens skeppsprovninganstalt; Gösta Ekman, Riksskatteverket; Åke Englund, Statens pris- och kartellnämnd; Lennart Eriksson, Generaltullstyrelsen; Sven-Gösta Jonzon, Statens jordbruksnämnd; Karl Albert Lindbergson, Sveriges geologiska undersökning; Karl Gustav Linden, Försvarets radioanstalt; Eric Malmberg, Förenade fabriksverken; Bo Martinsson, Kriminalvårdsstyrelsen; Jonas Norrby, Statens vattenfallsverk; Alf Nyberg, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut; Ingvar Ohlsson, Statistiska centralbyrån; Jonas Orring, Skolöverstyrelsen; Valfrid Paulsson, Statens naturvårdsverk; Konrad Persson (f. d. älderman); Lars Peterson, Statens järnvägar; Edvard Reuterswärd, Kammarkollegiet; Nils Simonsson, Försvarets civilförvaltning; Håkan Sterky (f. d. älderman); Åke Sundelin, Civilförsvarsstyrelsen; Åke Sundén, Flygtekniska försöksanstalten; Bertil Swärd, Kommers-

Mikrofilmat materielregister

Vår ständigt utsände medarbetare i Arboga rapporterar om det senaste inom informations- och kommunikationstekniken, nämligen en s. k. COM-utrustning som anskaffats av flygmaterieförvaltningens förrådsbyrå (UHF). Den används för att hålla reda på aktuella data som finns i FKC centrala materielregister i Stockholm samt materielens F- och M-nummer.

Det hela går till så att efter varje körning (uppdatering) med datorn — vilket sker två gånger i månaden — förs uppgifterna på magnetbandet direkt över till en 15 mm bred film genom en automatisk process. Denna film förvaras i en kassett som behändigt skjuts in i en läsapparat (den vita delen till höger på bilden). På läsapparatens "TV-skärm" för-

storas filmen och med ett enkelt handgrepp kan man på c:a 7 sekunder söka upp den eftertraktade uppgiften. Alltså betydligt snabbare än att hitta motsvarande uppgifter i en katalog. För den intresserade kan nämnas att kassetten, som inte är större än en stor tändsticksask, rymmer när den är fulladdad datauppgifter motsvarande 240.000 rader i en katalog.

Metoden används som komplement till FKC tryckta materielregister som i bästa fall utkommer en gång om året, under vilken tid uppgifter om c:a 135.000 materielenheter tillkommit eller ändrats. Nästa steg i utvecklingen lär bli en "TV-skärm" som står i direkt telefonkontakt med datorn.

kollegium; Reidar Tiler, Byggnadsstyrelsen; Sten Wahlberg, Bankinspektionen; Ingmar Wetterblad, Statens personalpensionsverk; Harry Wikström, Rikets allmänna kartverk; Kjell Öberg, Invandrarverket. Ett par av dessa saknades dock, hade tydligen fått förhinder i sista stund.

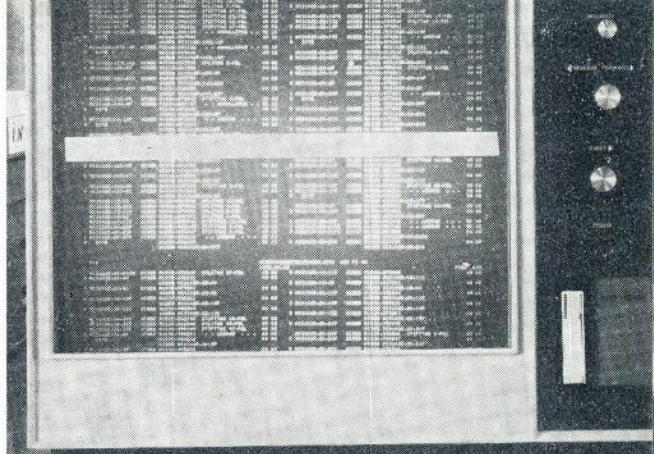
Besökarna representerade alltså expertis på vitt skilda områden. Bland de mer

kända saknades Sven-Göran Olhede, Statens vägverk; Bertil Sennäs, Bostadsstyrelsen; Bertil Olsson, Arbetsmarknadsstyrelsen; och Lennart Holm, Statens planverk.

Förste byråingenjör Carl-Hugo Dahlström, UHF, välkomnade på perrongen och man for sedan runt staden med Nils Brodin och ombudsman Erik Pettersson som ciceroner. 20 minuter hade man på sig för den bussturen.

Vid UHF samlades man i berget, där generalmajor Nils Sköld talade om UHF:s och CVA:s betydelse för Arboga. Tekniska direktören Jan-Olov Arman redogjorde för UHF:s organisation och arbetsuppgifter och byrådirektör Seth Norén om UHF:s reservdelssystem. Det blev så en rundvandring och demonstration av berglokalerna i fyra grupper.

Två timmar ägnade man Arboga. Kl. 12.30 gick tåget till Eskilstuna, där Förenade Fabriksverken stod för värdskapet. Man besökte Gevärsfaktoriet och FFV:s huvudkontor, där Lars Peterson orienterade om SJ och Eric Malmberg om FFV. Kl. 21.15 for generaldirektörerna tillbaka till Stockholm.

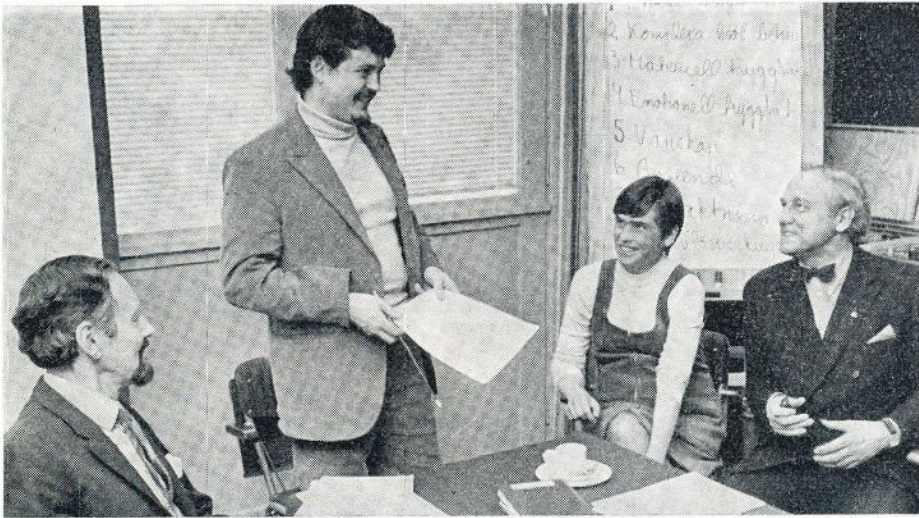

COM-utrustning — "TV-skärm".

Sture Larsson med äldermännen Ernst Bexelius och Konrad Persson samt generaldirektör Eric Malmberg och generalmajor Nils Sköld.

Att arbeta är det viktigaste

Inge Ahlund, Skultuna, kursledarna Per-Åke Lundström och Birgitta (Karolina) Olson, Västerås, och värden Birger Ahlin.

"Lön för mödan" hade fil. kand. Per-Åke Lundström från Beteendevetenskapliga Institutet i Västerås rubricerat sitt inledningsanförande vid en träff på CVA den 14 mars för personalfolk från olika företag i Mälardalen och Bergslagen. Samtliga deltagare i CVA-träffen var elever i en PA-råds kurs i Västerås i anställningsfrågor hösten 1970. Med på denna kurs var från CVA personalchef Birger Ahlin och undertecknad. Man har funnit det angeläget att med jämna mellanrum träffas till uppföljningskonferenser kring aktuella personalfrågor, och denna gång var det närmast övergången till månadslön som var på tapeten. Ett par morgontimmar ägnades åt rundvandring på CVA sedan Vd A. Högfeldt berättat till bilder om företaget och dess verksamhet.

Per-Åke Lundström vände sig mot den gamla föreställningen att arbete skulle vara någonting ont, något som man känner sig tvungen till och hävdade att det tvärtom är så att arbete kan vara den viktigaste källan till tillfredsställelse. Man har frågat människor: "Om ni skulle vinna 1 milj. kr., skulle ni då sluta arbeta?" Ca 80 % säger, att de skulle fortsätta som de gör i dag. Då är det klart, att det inte är pengarna som är det viktigaste.

Nu när man diskuterar nya lönesystem t.ex. månadslön gäller det att ta vara på just det här som gör att människor arbetar även om de inte har ackordsarbete.

Människor är från början inställda på att anstränga sig och att ta initiativ. Se bara på små barn. Har ni någon gång sett en 2-åring som är överksam och ovillig att anstränga sig? Ett grundvillkor är bara att man kan få behovstillfredsställelse genom det man sysslar med. Enkla biologiska behov av typen hunger, törst, uttömningsbehov och liknande har

liten betydelse i arbetslivet. Däremot har komplexa biologiska behov såsom behov av gemenskap, behov av att tillfredsställa sin nyfikenhet, behov av att uppleva framgång i det man gör och behov av aktivitet stor betydelse i det dagliga arbetet.

Ett företag måste tillfredsställa mänskliga behov av många slag åt sina ägare, långivare, anställda, leverantörer och kunder för att kunna överleva. Verksamhet som ger låg behovstillfredsställelse avmattas succesivt till dess det blir balans mellan tillfredsställelsegraden och insatserna.

I och med att vi övergår från ackordsystem till månadslön förändras måhända arbetsledningens uppgifter. Som exempel på nya arbetsuppgifter nämnde herr Lundström följande:

- Underlätta medarbetarnas deltagande i problemlösning och målsättningsdiskussioner.
- Ansvara för att arbetsmiljö och arbetsoperationer bidrar till arbetarnas personliga tillfredsställelse i så hög grad som möjligt.
- Ge medarbetarna möjlighet att snabbt själva avläsa resultaten av sina ansträngningar.
- Anpassa regler och föreskrifter så att dessa underlättar ansträngningar att nå företagets mål.
- Ansvara för efterlevande av nödvändiga regler och föreskrifter.
- Hjälpa medarbetarna att själva ange åsikter och stimulerande befattningsmål.
- Ge de som utför arbetsuppgiften möjlighet att utveckla metoder.
- Underlätta medarbetarnas ansökan och förflyttning till utvecklande befattningar.
- Uppmuntra alla typer av goda eller förbättrade prestationer.

Vi behöver alla pengar, men pengar är

Instrumentunderhåll ännu rörligare

Från och med den första februari i år har CVA två mobila enheter i drift. Den nya bussen som då togs i bruk är uppbyggd på ett Volvochassis F84 och har en motor på 150 hk. Överbyggnaden är något lägre och kortare än på den äldre enheten och är dessutom målad i FFV färger. Mätutrustningen är samma i båda fordonen och är dimensionerad att klara tillsyn, viss kalibrering samt smärre reparationer av instrument med medelsvår komplicitet s.k. grupp 2 instrument. De båda verkstadsbussarna kan också utrustas för tillsyn av s.k. grupp 1 instrument, urimetrar, rörvoltmetrar, bryggor etc.

Efterfrågan på service hos kunden har ökat och beräknas öka ytterligare. Nu vill också marinen och armén ha sådant underhåll som tidigare endast utnyttjats av flygvapnet.

Den nya enheten betjänas — liksom den första — av tre kvalificerade instrumenttekniker.

Turlistan kommer nu att anpassas efter två enheter, vilket innebär att sexmånaders intervaller säkert kan innehållas. De båda verkstadsenheterna kommer att fungera i en s.k. norr- resp. södrunda. Utgångspunkt och stationeringsort är Arboga.

Totalkostnaden för fordon, inredning och instrumentering uppgick till 360.000 kronor.

Nya verkstadsbussen.

inte den främsta trivsselfaktorn, ansåg herr Lundström.

Diskussion kring löne- och motivationsfrågor följde på föredraget.

Intendent Birgitta Olson, PA-rådet, redogjorde för en metod som utvecklats för att analysera personaldata så att personalläget kan bedömas. Som underlag för beslut i personaladministrativa frågor är personalstatistiken av stor betydelse. Uppgifter om personalomsättningen och liknande kan också användas för att avgöra om man lyckats skapa motivation i arbetet.

GRy

SF har fått ny fana

Den 15 april hade SF stor årsfest på Gyllene Balken. Den öppnades med en liten högtidsstund enär föreningen övergått i ett storförbund och därmed invigdes också en ny fana. Närvarande var SF:s sektionsordförande Uno Andersson, som hoppades att medlemmarna mangrant skulle samlas kring fanan den 1 maj.

Härefter serverades en välsmakande supé, varefter följde dans till Arne Bjelkes orkester.

Avlöningskontoret tackar genom Bergtrotlet för förbundets omtanke med invitationen och för en trevlig och rolig afton.

SF avd. 2152 Arboga nya fana granskas kritiskt av sektionsordföranden Uno Andersson, Tage Öberg, ordf. Ingvar Johansson och Gunnar Johansson.

Intensivt förhandlingsår för FCTF

Ingemar Andreasson centrum för en glad årsfestcirkel: Birgitta Eriksson, Erik Werner, Monica Persson och Kerstin Gustavsson.

FCTF lokalförening 107 höll sitt årsmöte på Gyllene Balken den 3 mars.

Det framgick av årsberättelsen att året innehållit intensiva förhandlingstillfällen, där åtskilliga medlemmar erhållit lönegradsuppflyttningar.

Medlemsantalet ökade under året med 86 och är nu uppe i 1.143. 107:an har medlemmar på följande arbetsplatser: CVA, CVAÖ, UHF, BODA, BOSA, BODO, IFÖ, FS/ADB, F:Ki/CVA och F1.

Föreningens ekonomi har inte varit lysande, då bland annat kongressen och upprustning av föreningslokalen medfört extraordinära kostnader.

Styrelsen blev omvald i sin helhet och ordförande Erik Werner sade i sitt slutanförande att ett ökat intresse för fackliga frågor märkts under året. Inte minst har trygghetsfrågorna intresserat medlemmarna. Werner befarade att 1972 skulle bli ett "hårt" år eftersom försvarsanslagen i fortsättningen troligen inte skulle tillåtas öka.

Efter sammanträdet avfirades tjänstemännens traditionella årsfest med dans till Hedqvists trio. Festen var som vanligt mycket kul.

Organisationsenhet 686 har startat en egen antirökkampanj

Härmed förbinder vi oss att inte röka under tiden 6 april—12 april 1972. (Gäller även snus och tuggtobak). Den som bryter mot detta betalar 50:— till kassören.

S. Andersson *Gunn Pettersson*
Johansson *Hjertqvist*
A. B. Gustafsson *Rösberg Åke*
Johansson *Maria Erik*
Tage Rönner *Anna-Maria Brant*

Alvars kommentar

Första veckan (försök) förlöpte utan pengar i kassan d.v.s. ingen rökte. (Ing-Maries namn struket efter denna vecka).

Direkt fortsättning avstod vi ifrån, då de flesta ville vara obundna från avtal och önskade minska ner rökningen på egna initiativ. Endast 3 personer önskade fortsätta avtalet.

Verklig sporre (utöver rökfrihet) saknas!

Ex. Sluta nu 100 kr. i julklapp. I stället för pengar kan "övertäckning" utlovas.

Även om denna är liten svarar knappast den rökfrie med att börja röka igen.

De flesta rökare önskar sluta! Klimatet är gynnsamt för en drive. (Anslag, upplysning etc hjälper föga.

Tävlan inom avd. — sektion med priser tror jag mer på.

Vi tänker under alla omständigheter försöka med en ny vecka även om jag sätter upp priset privat.

PS. Det är inte enbart individen som tjänar på att sluta röka. Arbetsprestationen ökar varför FFV och CVA borde hjälpa till! DS.

Pensionärer

Förrådsarbetaren Sven Larsson avtackades vid ett kaffesamkväm i UHF lunchrum den 30 dec. 1971.

Tj.f. byråchefen Eric Olsson tackade för de gångna årens arbetsinsatser och önskade lycka till för framtiden. Avsynare Sten Edberg framförde den egna avdelningens, kamraternas och fackföreningens tack för gott kamratskap. Båda talarna överlämnade blommor.

Sven Larsson anställdes vid UHF den 9 juni 1951.

Maria Andersson flankerad av Sten Edberg och Eric Olsson.

Vid en enkel högtidlighet i UHF:s lunchrum den 31 januari avtackades fru Maria Andersson, då hon avgick med sjukpension.

Tj. f. byråchefen E. Olsson tackade för de gångna årens arbetsinsatser och önskade den blivande pensionären många goda år.

SF:s klubbordförande Sten Edberg tackade "mamma Maria" för gott kamratskap och hyllade henne också från fackföreningen. Båda talarna överlämnade blommor.

Tidigare under dagen hade man avtackat "mamma Maria" på arbetsplatsen och överlämnat en subskriberad gåva. Maria Andersson anställdes vid UHF 5 okt. 1964. Tidigare hade hon tjänstgjort på CVA mäss under ett antal år.

Sven Larsson får blommor av ff. bc. Eric Olsson.

Tage Gunnar Ingvar Wreiber pensionerades den 30 april, vilket högtidlighölls med traditionell avtackning på Gyllene Balken. Han föddes den 10 april 1912 och anställdes vid CVA den 9 april 1956 som giggborrare och som sådan har han varit erkänt skicklig. Tidigare har han varit svarvare vid AB Svea-Verken, Eskilstuna, i 8 år och svarvare-giggborrare vid Carl Gustafs Stads Gevärsfaktori, Eskilstuna, i 18 år. Vd Anders Högfeldt tackade från verkstaden och överlämnade bl. a. en spatserkäpp. Ingenjör Nils Henricson talade för arbetsledarna och v. ordf. Gösta Johansson för SF.

Tage Wreiber med käpp ler med Vd.

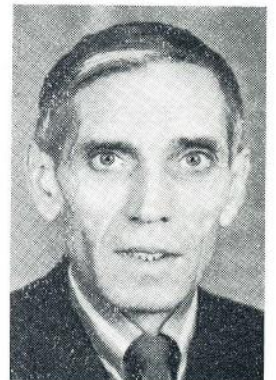
Två CVA:are med över 20 års tjänstetid lämnade CVA vid januari månadsutgång:

Chauffören Karl August Viktor Johansson född den 7 jan. 1912 i Kaga församling, Östergötlands län. Han anställdes vid CVA den 15 aug. 1945. Sedan 1931 var han chaufför först hos R. Carlsson, Malmslätt, och efter 3 juni 1941 vid CVM i Malmslätt.

Tekniker Henry Sigurd Rosenquist född 10 jan. 1907 i Kalmar. Han anställdes den 1 juli 1945 som kollektivanställd och blev tjänsteman den 1 februari 1951.

Tidigare var han plåtslagare vid olika företag i Kalmar, från 1943 vid F8, Barkarby.

Vid avtackningen på restaurang Gyllene Balken representerade Vd A. Högfeldt företaget och tackade för trogen tjänst, ing. H. Knutsson-Hall för arbetsledningen i garaget, ing. N. Henricson för mek. verkstaden, FCTF repr. av Birger Björklund och SF av Ingvar Johansson. Närvarande var också B. Ahlin, Tore Myrberg, Bengt Ekstrand och Malte Olsson.

Arnold Andersson.

Ingenjör Arnold Andersson avtackades med blommor den sista februari efter 24 års tjänst vid UHF av flygdirektör Sture Larsson. Arbetskamraterna uppvaktade med en subskriberad gåva. Andersson var anställd vid Postverket under åren 1933—1948 innan han kom till UHF.

TACK!

För de vackra blommorna vid min älskade makes KARL HULTMAN bär framför jag mitt varma tack.

SIV HULTMAN

● Ett varmt tack för hägkomsten på högtidsdagen.

KNUT ARBERG

● Ett hjärtligt tack till chefer och arbetskamrater för blommor och presen-ter när jag slutade min anställning vid CVA.

BIRGITTA ANDERSSON

● För all uppvaktning och vänlig hägkomst på min 50-årsdag ber jag få framföra mitt varma tack.

EINAR WIDING

● Tack för uppvaktningen på min 50-årsdag.

KARL ARVID ARVIDSSON

● Hjärtligt tack för vänlig uppvaktning på min 50-årsdag.

Jetplåtslagaren
ERIK ÖSTLUND

● Mottag mitt hjärtliga tack för all uppvaktning på min 50-årsdag.

KARL-ERIK WISS

● Ett hjärtligt tack för alla blommor jag fått mottaga under min sjukdomstid.

STIG ANDERSSON

● För visad vänlighet med anledning av min högtidsdag framföres härmed ett varmt tack.

SVEN JOHANSSON

● För vänlig hägkomst på min 50-årsdag ber jag härmed få framföra mitt hjärtliga tack.

TÖRE HAMMARSTRÖM

● Ett hjärtligt tack för all visad vänlighet och blommor under min sjukdom.

STEN ANDERSSON

● Hjärtligt tack till företaget och grabbarna för blommor och all omtanke som visats mig under min sjukdom.

HENRY LÄNNBRINK.

● Ett varmt tack till chefer och arbetskamrater för den vackra avskeds- gåvan.

ALICE MOLIN

● För all uppvaktning, som kommit mig till del på min 50-årsdag, framför jag härmed mitt varma tack.

STIG PETTERSSON

● För visad vänlighet och uppvaktning på min högtidsdag ber jag härmed få framföra mitt varma tack.

BRÖR ANDERSSON

● Tack för påskens liljor och tulpaner!

OLLE ELGEBY

● Till chefer och arbetskamrater framför jag mitt varma tack för blommor och avskedsgåva vid min pensionering.

ARNOLD ANDERSSON

● För vänlig hägkomst på min 50-årsdag ber jag härmed få framför mitt hjärtligaste tack.

LARS LINDQVIST, UHF

● Ett tack till chefer och arbetskamrater för uppvaktningen på min 50-årsdag.

KARL-ERIK ÅBERG

● För all visad uppvaktning vid min pensionering ber jag till chefer, arbetskamrater och FCTF få framföra mitt varma tack.

HENRY ROSENQVIST

● Ett hjärtligt tack till alla för vänlig uppvaktning, när jag pensionerad vandrade ut från CVA med min käpp.

TAGE WREIBER

Henry Rosenqvist och Viktor Johansson.

Den 30 mars dracks det kaffe för 1. verkmästaren vid UHF Harry Dahlqvist, som gick i pension den 1 april.

Han föddes i Linköping den 2 febr. 1907.

Efter privat anställning i Linköping började Dahlqvist vid CVM 1946 och vid UHF den 1 maj 1949.

Vid avtackningen företrädde UHF av tfj byråchefen Sture Larsson. Fbng L.-E. Ingvaldsson tackade för avdelningen och 1. verkmästaren Sune Ljung för kamraterna och FCTF. Blommor och skriblerad gåva överlämnades.

Harry Dahlqvist — en glad pensionär.

Felbehandling

60 experter på flygplan 35 Draken samlades den 3 och 4 maj i Arboga medborgarhus till materieluppföljningsmöte. Deltagarna representerade CVA, CVM, FMV, tillverkare och flottiljer. Ledare var byrådirektör Dan Degerman, FMV-F:UH, och ingenjör Jan Cedvén, CVA.

Det var främst el- och telemateriel i fpl 35, som diskuterades med hänsyn till under året inkomna felrapporter och framlades förslag till åtgärder. Övriga flygplansenheter kommer att behandlas senare vid möte å CVM. Dessa sammankomster förekommer årligen och denna var den 3:e i ordningen.

Extralön för mödan

CVA företagsnämnd har vid sammanträde den 27 mars 1972 beslutat lämna följande ersättningar i förslagsverksamheten:

Ersättningar

● Apparatprovare Ingemar Thorén 700:— kr. för förslag till modifiering av fixeringsmetod vid balansering av fläktrator RM9.

● Förste verkmästare Karl Dahlbom och arb.-förmän Nils Ålund 400:— kr. för förslag till bockverktyg vid modifiering av tryckluftsledning. Summan delas lika mellan förslagsställarna.

● Avsynare Stig Johansson 800:— kr. för förslag till verktyg för märkning av turbinskovlar.

● Telemontör Sven-Gunnar Persson 300:— kr. för förslag till varvkontrollskiva till bandspelare.

● Montör Sven Johansson 250:— kr. för förslag till kontaktfjädr till vägledaromkopplare.

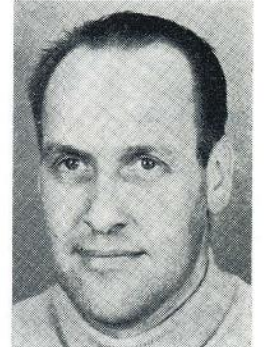
CVAO företagsnämnd har vid sammanträde den 28 mars 1972 beslutat om ersättningar och erkännande enligt följande:

Ersättningar

● Elmontör Stig Westerberg, elmontör Jörgen Engström, elektriker Sten Lindqvist 200:— kr. för förslag till styrpinnar för generator 100 kVA.

In Memoriam

Avsynaren **Bernt Karl Otto Wessén**, född den 24 febr. 1928 i Hakla församling, Södermanlands län, avled den 5 jan. 1972. Han anställdes vid CVA den 13.11.1950 som avsynare och tjänstgjorde som kontrollant på Motor. Tidigare hade han i 5 år varit revolversvärvare vid AB P. Östlunds Maskinfabrik, Kungsör.

Bengt Wessén.

Summan delas lika mellan förslagsställarna.

● Teletekniker Bengt Norlin 840:— kr. för förslag till kabelprovare.

● Montör Karl-Olof Norbäck, bilmontör Per Svensson 150:— kr. för förslag till henningsverktyg. Summan delas lika mellan förslagsställarna.

● Bilmontör Göran Nilsson, mekaniker Nils Olofsson 300:— kr. för förslag till tillverkning av kaus. Summan delas lika mellan förslagsställarna.

● Bilmontör Ragnar Larsson 150:— kr. för förslag till hållare för cylinderfoder.

Erkännande

● Elektriker Sten Lindqvist för förslag till häftsvetsning av skruvar.

"Bli vän med dina småmuskler"

Ett ljudlöst skrik med vidöppen mun och ögon samt där-efter ansiktet hop-trängt uppifrån och ned — en god ansiktsgymnastik.

Ann-Britt Axelsson och Eva-Lena Sjögren visar en övning i isometrisk kontraktion, en gymnastik som ger 100 % ökad spänstighet — utan att Du rör en muskel.

FÄRG-TROLLET

Färgtrollet, CVA, UHF och BODA konstförening startade hösten 1967 med c:a 200 medlemmar. I dag har vi 450. Medlemsavgiften är fortfarande 3:—/månad.

Färgtrollet har under det gångna året ordnat c:a 10 utställningar. Konstverken har visats dels på personalrestaurangen och dels på de olika arbetsplatserna.

En av de mest roande var "VÅR SALONG" i början av februari. Det var 21 förmågor bland medlemmarna, som visade egna alster. Någon jämförelse mellan de utställda föremålen kunna knappast göras då de representerade helt olika manér och hantverksformer, såsom

målningar, skulpturer — främst i trä — kollage i textilier, vass m.m., porslinsmålning, fotokonst.

I många former trivs det sköna...!

Ett par höjdpunkter under verksamhetsåret var dels ett besök i Torpstång hos konstnären Tage Nilsson dels en konstresa till Stockholm för att bl. a. se Josephsson-utställningen på Nationalmuseum.

Årsmötet hölls i Åhuset, varvid stengodsreningen besågs.

Nästa utlottning av tavlor blir i juni. Har Du kvalificerat årskort (d.v.s. minst 6 mån. gammalt), kan det nu vara Din tur.

R. F.

Konstrond i Stockholm

Lördagen den 12 februari avgick en i det närmaste fullsatt buss — 46 deltagare — med medlemmar från konstföreningen Färgtrollet i Arboga. Det här var det tillfälle som jag och många andra medlemmar hade väntat på.

Vid ankomsten till Stockholm var det

Ryggtaflor transporteras till museum.

först besök på Nationalmuseum, som visade en separatutställning med Ernst Josephson, som var mycket givande och intressant. Senare begav vi oss till Skeppsholmen där samtliga intog sin lunch i Moderna museets matservering. Efter lunchen visade förste intendent Karin Bergqvist-Lindegren 10-talets konst — "10-talets bilder" — i Sverige på ett för medlemmarna mycket intressant och engagerande sätt.

Avslutningsvis besöktes Galleri Doktor Glas med keramikern Britt Ingrid Persson som på sitt sätt fick en att engagera sig ännu grundligare än vid museibesöken. Dessutom var det ett annat material och det fanns ett fint handlag i arbetena.

Den här formen av besök hoppas och tror jag bör bedrivas mer än vad som skett hitintills. Konstföreningens syfte tror jag, är att stimulera till besök på konstutställningar i egen regi. I och med det har konstbesöken nått sitt syfte.

Slutligen vill jag önska Färgtrollet lycka till i sin fortsatta verksamhet.

L.-Å. Roos

"Vår salong" i februari väckte berättigat uppseende. P.-O. Olsson och Herman Skoglund funderar över Uppsala domkyrka i olja och en "Ikon" av Nils Nilsson, UHF.

FMV produktionsplaneringssystem

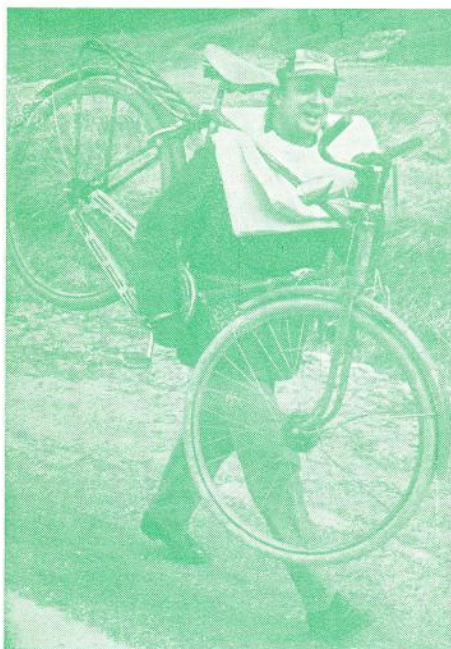
Ovanstående system, vanligen benämnt PPS, kommer att införas och tillämpas vid FMV den 1 juli i år. För att få begrepp om vad detta system innebär hade utbildning för viss del av UHF-personal anordnats den 13 april. Byrådirektör S. Fernström vid FMV-F:SPE höll i trädarna och demonstrerade de olika blanketter som ingår i systemet och det resultat man kan få ut datamässigt. Deltagarna fick också som övning fylla i indatablanketter för att rätt kunna förstå innebörden i systemet.

Driftvärnstävling 72-2-9

Prisutdelning för driftvärnstävlingen förrättades av kapten Harald Lundholm till Harry Kjerling, Evert Evaldsson, Sven Tiborn och Sven Persson.

Ve VM!

"Pompe" Folke Johansson: Om Sverige förlorar hockey mot tjeckerna skall jag bära hem bägen!

Funderingar

En dag fick jag för mig att jag skulle cykla till jobbet i stället för att åka bil. Dels skulle jag få lite motion och dels skulle jag i ringa mån bidra till miljöförbättringen. Det var en kylslagen morgon så jag fick påsla på mig lite mer än vanligt. Färden genom staden gick utan besvär men när jag kom ut på vägen förbi gamla tegelbruket körde det ihop sig. Som bilist var jag väl medveten om att undvika klungbildning, där 3 och 4 cyklar i bredd. När jag kom i fatt några som körde i bredd gav jag tecken att här kör jag ut, med påföljd att en bil bakom tutade till. Bilisten hade ju att ta hänsyn till de gångare som fanns på den andra väggen, men med rätt skött gaspedal och broms bör det gå bra att sam-sas.

Vägen var slaskig och det stänkte om de bilister som i vissa fall höll för hög fart, men det värsta stänket kom från någon framförvarande cyklist. Först kom jag ej underfund med vad det berodde på, men snart nog förstod jag. Det var någon som ej använde näsduk utan gjorde som man kan göra ibland, ett finger eller tumme på ena näsborren och så fräs till. Det går väl bra att göra så

ibland, men då skall man nog se till att ingen annan person finns i närheten.

Jag kom hem lyckligt och väl men funderar nu på om inte disciplinen oss trafikanter emellan skulle kunna vara bättre, oss alla flyganställda till båtnad.

090607-6997

FFV-mästarna i bordtennisdubbel Leif Lindberg och Mats Peterson.

Vi Gratulerer

CVA

60 år		Avd	202
10/4	Tage Wreiber		125
13/4	Knut Arberg		850
22/4	Carl Persson		274
29/4	Eric Lindström		880
7/6	Herbert Nanberg		995
27/6	Vilhelm Kühne		915
23/7	Stellan Bolin		613
7/8	Erik Persson		271
24/8	John Persson		191
9/9	Erik Isaksson		

50 år

		Avd	875
6/4	Majken Andersson		659
18/4	Karl-Erik Åberg		278
22/4	Johnny Rosshelm		312
30/4	Tage Andersson		284
4/5	Karl Josefsson		480
12/6	Gösta Sigge		101
13/6	Evald Axelsson		505
22/6	Alf Florén		750
29/6	Nils Snäll		380
5/7	Greta Jansson		614
7/7	Hans Carlsson		465
8/7	Kjell Carlsson		505
18/7	Lars Welin		504
20/7	Valter Johansson		642
6/8	Curt Gréen		122
16/8	Birger Sjöberg		840
22/8	Gunnar Hagström		281
24/8	Olaf Ohlsson		403
8/9	Sven Loxell		273
11/9	Bertil Lindström		880
17/9	Rune Larsson		122
17/9	Gustaf Högberg		542
21/9	Karl-Erik Frykman		761
21/9	Folke Berglund		636
23/9	Rune Gustavsson		380
28/9	Maj-Britt Pettersson		

UHF

60 år		Avd	FK
12/8	Nils Wall		

50 år		FK	PC
25/7	Gösta Fredriksson		
11/8	Stig Bernald		

CVA:s BORDTENNISLAG VANN RIKSFINAL

I helgen den 15 och 16 april vann CVA IF riksfinalen i bordtennis. Laget tog därmed det uppsatta vandringspriset för alltid, eftersom de även vunnit de två närmaste årens tävlingar. I laget ingick Leif Lindberg, Nils Peterson och Mats Peterson. Efter CVA kom FFK, FMV och KKR.V. Mats Peterson blev inte oväntat bäste arboga-spelare. Han har ju utmärkt sig tidigare och haft topplaceringar.

BANDYMÄSTERSKAP

FFV-mästerskap i rinkbandy spelades lördagen den 4 mars å Sturevallen. 7 föreningar hade anmält sig. Mästerskapen spelades enligt utslagsprincipen efter Svenska korporationsförbundets regler för rinkbandy (korphockey) i matcher om 2x15 min. Vid oavgjort förlängdes spelet 2x5 min. och om därmed inget resultat erhöles tillämpades straffturnering om 3 straffar/lag med olika straffläggare. Slutlig segrare blev CVM-V som besegrade FSK med 3-1. CVA förlorade mot slutsegrarna i semifinalen och placerade sig som 3:a med att besegra CVM med 2-1.

VASALÖPARE

Byråingenjören Eric Tägtström vid UHF deltog i årets Vasalopp. Han var ensam från Flyget i Arboga detta år. Tidigare har Tägtström genomfört 4 Vasalopp. Hans tid var 9 tim. och 20 min. Bra gjort av en man som snart fyller 63 år.

FMV-MÄSTERSKAPEN PÅ SKIDOR

Den 20 februari löptes FMV-mästerskapen på skidor vid Zackrisdalsverken. Banan hade start och mål invid fabriken och uppmätte 5 km. Den skulle för samtliga deltagare löpas två varv. Nästan samtliga FFV-företag var representerade.

Resultat:

Seniorer:
1. P.-A. Boström, Zackrisdals-
verken 40.07
4. Kjell Eriksson, CVA 42.29
10. Ove Karlsson, CVA 46.55

Oldboys:

2. Sven Skoglund, CVA 46.23
3. Göte Persson, CVA 46.35

NY TAVLINGSLEDNING I FMKA

Flygets Motorklubb, Arboga, — FMKA — hade sitt årsmöte måndagen den 6 mars i Tullstugan. Praktiskt taget allt förblev sig likt.

Årsavgiften oförändrad 7:—

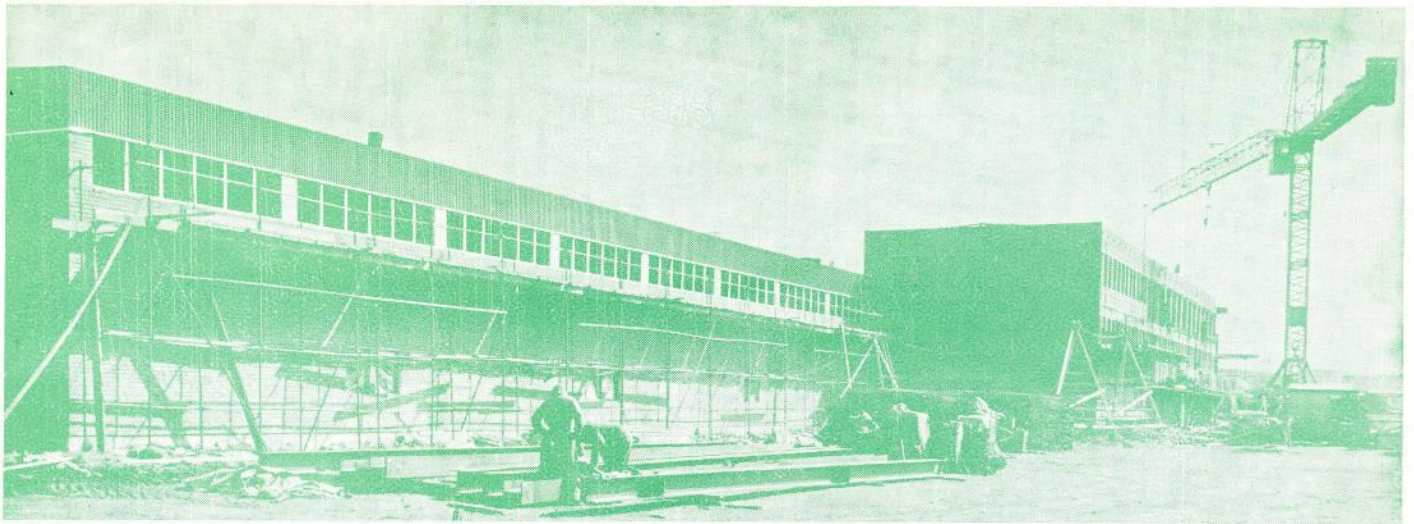
Bengt Aldsjö — mångårig drivkraftig ordförande jämte större delen av styrelsen omvaldes. Däremot avgick tävlings- och utflyktskommittén — delvis p.g.a. åldersskäl till förmån för yngre, energiska krafter.

Lennart Persson, Ulf Pettersson, Dick Jyrell och Gun Tunberg ett klöverblad, som vi väntar skall komma med inspirerande väurflykter till natursköna trakter, kulturbygder och industribesök samt med ny uppläggnig av den traditionella Brittsommarrundan.

Vid årsmötet diskuterades om en eventuell sammanläggning med Försvarets Motorklubb, FMK, men kunde inte de närvarande medlemmarna finna att de kunde vinna några fördelar, varken ekonomiska eller ideella. Strängt taget begränsar sig förmånen till att för c:a 3 gånger så hög årsavgift erhålles en tidning. I stället bortfaller utflykter, tävlingar, fordons- och körkontroller. Förslaget bordlades helt.

Efter årsmötet var det ordnat samkväm, varvid pratades allmänt om de angeläma och avigsidorna vid utrikes-resor framför allt till medelshavs-länderna.

Rinkbandymästarna CVM-V mottar pris av ordföranden i FFV idrottsförbund S.-O. Holmström medan domaren Anders Ander tittar på.

CVAÖ, Lugnvik, 100 meter långa verkstadsbyggnad med anslutning till kontoret i tre våningar. I denna blir det omklädningsrum och matsalar i bottenplanet, lokal administration i mellanvåningen och tekniskt kontor överst.

CVAÖ Lugnvikslokaler byggs planenligt

CVAÖ flyttade in i sina nuvarande lokaler den 1 december 1969. Lokalerna är förhyrda av Östersunds kommun. Även om vissa lokaler byggts med tanke på CVAÖ som hyresgäst, är det hela ett provisorium. Efterhand som tiden gått har CVAÖ tillförts nya verksamhetsområden och har därmed också fått disponera ytterligare utrymmen. I dagsläget har CVAÖ cirka 5.000 m², som är spridda i kvarteren i Östersunds Odenskogsområde. Den geografiska spridningen av lokalerna och i vissa fall hårt utnyttjande av tillgängliga utrymmen gör att nya ratio-

nella lokaler är välkomna.

Byggnadsarbetet för CVAÖ slutliga anläggning i Lugnviks industriområde i norra Östersund påbörjades i augusti 1971. Anläggningen omfattar verkstads- och kontorslokaler för cirka 140 personer och skall enligt planeringen vara färdig för inflyttning till den 15 november 1972.

Eftersom arbetet hittills har fortskridit helt enligt tidsplanen (i vissa fall något före) arbetar CVAÖ med målsättningen att börja inflyttningen den 15 november och skall helt ha lämnat sina gamla lo-

kaler till den 31 december 1972.

Några data om FFV/CVA nya anläggning i Östersund:

Ansvarig för byggnads- och projekteringsarbete: FFV/HK.

Kostnad: cirka 10 miljoner kronor.

Tomt: 40.000 m² med stickspår från järnväg.

Byggnad: Verkstads- och kontorsbyggnad med total bruttoyta om 7.800 m². Ytterväggar av tegel. En speciell byggnad för avgasning av bl. a. tankbilar finns också på tomten.

DISKRET MÄTARE

"Förstår nu alla detta?"

Svaret på denna uttalade fråga är till 99 % ja. Den % som svarar nej är mycket modig eller känner sig utpekad i hög grad.

Mentometern är ingen nyhet. Det är helt enkelt en ampéremätare i en strömkrets, som kortslutes av en eller flera parallellkopplade motstånd. Antalet mot-

stånd kan variera från 0 (då är strömmen bruten) upp till 100-talet beroende på hur stark ström som är påkopplad. Varje motstånd inkopplas genom en enkel tryckströmbrytare (ringklockemodell). När alla motstånden är inkopplade (alla trycker på knapparna) skall mätaren inställas på fullt utslag. Vid följande prov ges utslag som är direkt proportionellt till antalet intryckta knappar och ger således en % bild av åsikter om en fråga.

Nu har denna diskreta mätare sedan 1967 tagits i bruk vid CVA för undervisning. Eleverna har i regel tryckströmbrytaren i fickan, så ingen ser om han trycker eller inte. Skulle ovanstående fråga uttalas, kan de som inte begriper, signalera sitt ovetande utan att han känner sig utpekad.

Nu kan man under kursernas gång göra små kontrollexempel med två eller flera svar, varav endast ett är korrekt. Genom mentometern erhålls omedelbart ett diskret svar om alla kan ifrågasvarande del av utbildningen.

Samtidigt får läraren en kontroll på

sin undervisning. Har den varit god eller är något bortglömt?

Visserligen förekommer något av tippning i kontrollmetoden. Med ett skriftligt personligt prov enligt flervalfrågesystemet över de elementära grunder som förutsatt utbildningen vet läraren något om elevernas förkunskaper.

Resultaten med mentometerkontroll har visat sig mycket goda. Utbildningskvaliteten har stigit märkbart vid alla prov och t.o.m. kurser, där förkunskaper visat sig i knappaste laget har vid slutet visat en utbildning över det normala, då lärarna hela tiden kunnat undervisa optimalt och stegvis kunnat följa elevernas utbildning.

Mentometern används också vid utbildning i felsökningsmetodik, då man utan att generera eleverna med öppna svar kan diskutera fram lösningar.

Slutligen utnyttjas mentometern givetvis vid åsiktsanalys i helt andra frågor. Mentometern — den diskreta mätaren — en enkel konstruktion — en sanningsälgare för många anonyma.

P.-O. Olsson på utbildningskontoret ger Iréne Eriksson och Birgitta Stolpe goda råd om kurser.

